

Norsk økonomi

Utviklingen i 2001

Vekstpauzen som preget norsk økonomi i 2000 har fortsatt gjennom 2001. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte BNP for Fastlands-Norge med 1,0 prosent i 2001, mot 1,8 prosent i 2000. Nedgangen i veksttakten skyldes imidlertid den uvanlige store nedbørsmengden i 2000 med høye veksttall for kraftforsyning. Regnet utenom kraftforsyning var veksttakten om lag den samme i begge år. BNP for norsk økonomi totalt steg med 1,4 prosent i 2001, mot 2,3 prosent i 2000.

Til tross for at samlet sysselsetting økte med 0,4 prosent i både 2000 og 2001 steg ledigheten ifølge arbeidskraftundersøkelsen (AKU) med 0,2 prosentpoeng fra 1999 til 2000 og med ytterligere 0,2 prosentpoeng til 3,6 prosent i 2001. Det er tegn til et mer delt arbeidsmarked, der industrisysselsettingen synker mens sysselsettingen innenfor offentlig sektor og de næringer som er skjermet fra internasjonal konkurranse øker. Lønn per normalårsverk økte med 4,9 prosent i 2001, mot 4,3 prosent året før. Det var første gang siden 1998 at lønnsveksten økte. Dette viser blant annet at deler av arbeidsmarkedet har vært stramt til tross for en viss oppgang i den generelle ledigheten. En ekstraordinær utvikling i elektrisitetsprisene i 2001, med spesielt høye priser i sommerhalvåret, bidro til å trekke veksten i konsumprisindeksen (KPI) markert opp. KPI totalt økte med 3,0 prosent, mot 3,1 prosent året før. Betydelig avgiftsendringer bidro til å øke prisstigningstakten kraftig i første halvår, men også til å redusere prisveksten i andre halvår. På årsbasis virket avgiftsendringene nærmest nøytralt på prisstigningen. KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) økte med 2,6 prosent i fjor. Reallønnsveksten, målt som veksten i lønn per normalårsverk utover konsumprisindeksen, ble dermed 1,9 prosent i fjor, mot 1,2 prosent i 2000. Både husholdningenes utgifter og bruttogjeld økte imidlertid mer enn inntektene. Husholdningene ble derfor samlet sett mer sårbare ovenfor finansiell ustabilitet i året som gikk.

Retningslinjene for både penge- og finanspolitikken ble lagt om i fjor. Norges Bank fikk instruks om å innrette pengepolitikken slik at inflasjonen justert for særskilte, midlertidige forstyrrelser og avgiftsendringer skulle være nær 2,5 prosent over tid. En slik målsetting innebærer at inflasjonen i Norge må antas å komme til å ligge noe over inflasjonen hos våre handelspartnere. Konsekvensen av dette vil isolert sett være en moderat svekkelse av Norges konkurranseevne over tid. På denne måten ønsker man å skape rom i norsk økonomi for å bruke den forventede realavkastningen av Petroleumsfondet slik det legges opp til i de nye retningslinjene for finanspolitikken.

Norges Bank holdt styringsrentene uendret gjennom mesteparten av fjoråret. Samtidig har inflasjonen sunket, slik at realrentene har økt. Det internasjonale rentenivået har imidlertid sunket, slik at forskjellene mellom norske og utenlandske renter økte i 2001. Dette kan ha bidratt til at den importveide kronekursen styrket seg med 4,6 prosent gjennom fjoråret. Både de høye realrentene og den sterke krona bidro til å dempe aktivitetsnivået i norsk økonomi i fjor.

Den økonomiske politikken

I forbindelse med fremleggelsen av Regjeringens langtidsprogram 29. mars 2001 ble det skissert nye retningslinjer for den økonomiske politikken slik at petroleumsinntektene gradvis kan innføres i norsk økonomi. Det ble bred tilslutning til de nye retningslinjene i Stortinget. Retningslinjene innebærer at finanspolitikken fra og med 2002-budsjettet skal gjennomføres på en slik måte at det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet om lag skal tilsvare den forventede realavkastningen av Petroleumsfondet målt ved inngangen til budsjettåret. Samtidig ble det presisert at man gjennom finanspolitikken fortsatt skal ta sikte på å stabilisere den løpende makroøkonomiske utviklingen, slik at en sikrer en stabil høy kapasitetsutnyttning og lav arbeidsledighet. Mens norske myndigheter har lange tradisjoner for konjunkturstabilisering gjennom finanspolitikken, har man ikke tidligere hatt noe uttalt formelt opplegg for hvordan

Etterspørselsimpulser 1992-2001

Endring i etterspørsel som andel av BNP for Fastlands-Norge. Faste 1997-priser. Prosent

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Forbruk i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,3	1,3	2,3	2,0	3,1	2,1	2,0	1,3	1,4	1,3
Investeringer i Fastlands-Norge eks. offentlig forvaltning	-0,6	-0,1	2,0	1,8	1,8	1,1	1,1	-0,5	0,6	-0,3
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1,6	0,2	0,4	0,2	0,8	1,2	1,1	0,8	0,0	0,2
Investeringer i petroleumsvirksomheten	0,7	1,0	-0,8	-1,0	0,2	1,0	1,8	-1,7	-1,1	-0,2
Tradisjonell eksport	0,9	0,5	2,0	0,8	1,7	1,5	0,6	0,6	0,4	0,6

MEMO¹:

BNP for Fastlands-Norge, prosentvis vekst fra året før	2,2	2,8	4,1	2,9	3,8	4,2	3,6	1,0	1,8	1,0
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

¹ Siden deler av eksporten og hele importen samt produksjonen i oljevirksomhet og utenriks sjøfart er utelatt fra tabellen, summerer etterspørselsimpulsene seg ikke opp til BNP-veksten.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2000-2001

Vekst fra forrige periode. Prosent

	2000	2001	Sesongjustert			
			01.1	01.2	01.3	01.4
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,4	2,2	1,9	0,2	0,2	0,3
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	1,5	-0,1	0,5	0,5	1,1
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-1,1	-5,9	3,6	-6,6	-2,4	11,3
- Fastlands-Norge	1,4	-2,7	-0,6	-2,2	-2,4	-0,8
- oljevirksomhet ¹	-17,1	-3,1	2,9	2,9	0,1	36,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	1,9	1,1	0,9	-0,2	-0,2	0,3
Eksport	2,7	5,3	1,4	-1,4	1,7	1,0
- råolje og naturgass	6,4	7,3	2,4	-6,0	6,2	8,3
- tradisjonelle varer	2,1	3,0	4,1	0,0	-5,6	2,4
Import	2,5	0,3	3,6	-2,0	-1,0	3,9
- tradisjonelle varer	1,7	3,1	2,5	1,8	-3,2	1,6
Bruttonasjonalprodukt	2,3	1,4	0,3	0,3	1,0	0,2
- Fastlands-Norge	1,8	1,0	0,5	0,5	0,2	0,2
Arbeidsmarkedet³						
Utførte timeverk	-0,8	-0,8	0,3	1,0	-0,6	-0,6
Sysselsatte personer	0,5	0,4	0,3	0,2	-0,4	0,7
Arbeidsstyrke	0,8	0,5	0,2	0,1	-0,2	0,8
Arbeidsledighetsrate, nivå ⁴	3,4	3,6	3,5	3,4	3,6	3,9
Priser						
Konsumprisindeksen (KPI) ⁵	3,1	3,0	3,6	4,0	2,6	2,0
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁵	..	2,6	2,8	2,6	2,4	2,6
Eksportpriser tradisjonelle varer	13,8	-1,9	-2,0	-1,6	-2,3	-3,4
Importpriser tradisjonelle varer	6,0	1,1	2,8	-1,7	-3,9	-0,9
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	203,6	217,7	62,5	56,3	56,5	42,3
MEMO (justerte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	6,8	7,2	7,4	7,5	7,3	6,8
Utlånsrente, banker	8,1	8,8	8,9	8,9	8,9	8,3
Råoljepris i kroner ⁶	252,0	220,1	229,4	250,1	228,3	173,0
Importveid kronekurs, 44 land, 1997=100	103,6	100,3	102,2	100,8	99,6	98,6
NOK per euro	8,11	8,05	8,20	8,01	8,01	8,00

¹ Tallene for oljevirksomheten dekker sektorene oljeutvinning, rørtransport og oljeboring.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.³ Tallene for 2000 og 2001 er fra nasjonalregnskapet. Kvartalstallene er basert på AKU, idet nasjonalregnskapets kvartalstall for sysselsetting og timeverk er for korte for sesongjustering.⁴ Ifølge AKU.⁵ Prosentvis vekst fra samme periode året før.⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

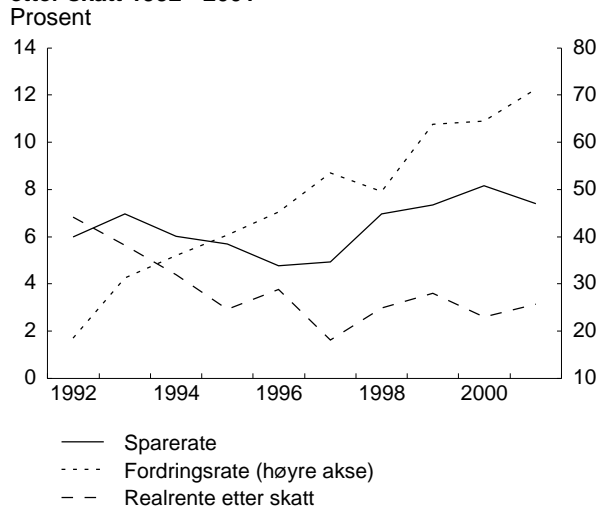
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

det stadig voksende Petroleumsfondet skal komme norske innbyggere til gode.

Netto finansinvesteringer i offentlig forvaltning er foreløpig anslått til 224,2 milliarder kroner for 2001, mot 209,3 året før. Dette tilsvarer henholdsvis 15,2 og 14,7 prosent av BNP. Det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet, et mål for virkningene av de eksplisitte finanspolitiske vedtakene på den økonomiske aktiviteten (diskresjonær finanspolitikk), er anslått til 18,8 milliarder kroner for 2001, eller 1,8 prosent av trend-BNP (et anslag på BNP i en konjunktturnøytral situasjon). Da dette er om lag på linje med året før (1,7 prosent i 2000) har finanspolitikken, målt på en slik måte, vært tilnærmet konjunktturnøytral i 2001. Finanspolitikken har med andre ord ikke bidratt særlig til å trekke den samlede etterspørselen verken opp eller ned i fjor sammenlignet med året før.

Den nye handlingsregelen for bruk av oljepenger innebærer at det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet for 2002 øker til 26,0 milliarder kroner, eller 2,3 prosent av trend-BNP. Det legges dermed opp til at finanspolitikken skal gi en budsjettmessig stimulans tilsvarende 0,5 prosent av trend-BNP. Norges Bank fikk samtidig med fremleggelsen av den nye handlingsregelen en ny instruks for utøvelsen av pengepolitikken. Formelt sett innebar denne omleggingen at siktemålet om å holde valutakursen stabil målt mot europeiske valutaer ble endret til å holde inflasjonen, justert for spesielle hendelser, stabil rundt 2,5 prosent. Norges Bank hadde imidlertid siden 1999 gjort det klart at den beste måten å stabilisere valutakursen mot europeiske valutaer på er å holde inflasjonen stabil på europeisk nivå. Reelt sett har altså omleggingen mot inflasjonsstyrt pengepolitikk foregått gradvis over flere år. Omleggingen til inflasjonsmål

Sparerate, netto fordringsrate og realrente etter skatt 1992 - 2001

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

har uansett ført til at både pengepolitikken og finanspolitikken bidrar til konjunkturstabilisering, i motsetning til tidligere da valutakursmålsettingen kunne medføre et høyere rentenivå i lavkonjunkturer og rentereduksjoner i høykonjunkturer.

Det valgte inflasjonsmålet på nær 2,5 prosent må sees i sammenheng med handlingsregelen for finanspolitikken. Ved å tillate en noe høyere inflasjon enn i euro-området, og trolig dermed også enn gjennomsnittet av våre handelspartnere, skapes det rom for å innfase en økt bruk av oljepenger. Høyere inflasjon innenlands kombinert med en stabil valutakurs mot handelspartnerne, innebærer tap av konkurranseevne og frigjøring av ressurser til skjermede næringer og til offentlig sektor.

Siden det tar tid før en renteendring får innvirkning på norsk økonomi, har Norges Bank presisert at de setter renten for å nå inflasjonsmålet to år fram i tid. For at ikke den svake internasjonale konjunktursituasjonen skulle bringe inflasjonen på to års sikt ned under 2,5 prosent, ble styringsrentene satt ned 0,5 prosentpoeng i desember i fjor. Dette var første renteendring siden renteøkningen i september 2000. Tilsvarende renter i euro-området er satt ned med til sammen 1,0 prosentpoeng i 2001, noe som bidro til å øke rentedifferansen i pengemarkedet fra om lag 2,5 til 3,0 prosentpoeng gjennom fjoråret.

Rentenedgangen på tampen av 2001 kunne ikke forhindre at realrenta steg gjennom fjoråret i og med at 12-månedersveksten i konsumprisindeksen sank fra 3,4 prosent i desember 2000 til 2,1 prosent i desember 2001. Slik sett kan det sies at den pengepolitiske innstrammningen fra slutten av 1990-tallet er videreført. Her bør det imidlertid også tas hensyn til utviklingen i valutakursen. Målt mot euro har norske kroner styrket seg med 3,2 prosent gjennom fjoråret. Den importveide kronekursen har styrket seg med hele 4,6

prosent i samme tidsrom, særlig som følge av en kraftig svekkelse av svenske kroner. I modererende retning trekker utviklingen i amerikanske dollar som, målt mot norske kroner, har svekket seg med kun 1,8 prosent og britiske pund som har styrket seg med 0,9 prosent. En styrking av norske kroner antas å ha en innstrammende effekt på norsk økonomi gjennom at den relative kostnadsposisjonen i konkurranseutsatt næringsliv svekkes. Utviklingen på valutamarkedene har i 2001 med andre ord bidratt til å dempe aktiviteten i norsk økonomi ytterligere i tillegg til effekten gjennom økte realrenter.

Samlet etterspørsel

Ifølge foreløpige regnskapstall økte etterspørselen fra Fastlands-Norge med 1,1 prosent i fjor, mot 1,9 prosent i 2000. Det meste av veksten i 2000 skyldes imidlertid overheng fra 1999, men det har også vært en tendens til en økning mot slutten av 2000. Tabellen viser vekstimpulsene fra ulike etterspørselskomponenter siden 1992. I fjor var det spesielt veksten i konsum i husholdningene som dro den samlede veksten opp, mens særlig investeringene bidro i den andre retningen. Sammenlignet med året før var det de negative vekstimpulsene fra investeringsaktiviteten i Fastlands-Norge som forklarer mesteparten av nedgangen i veksttakten i samlet etterspørsel.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene viser at konsumet i husholdningene målt i faste priser økte med 2,2 prosent i fjor, mot 2,4 prosent i 2000. Mye av veksten i 2000 skriver seg fra overhengen fra 1999. Det var spesielt en nedgang i veksten i tjenestekonsumet som trakk den samlede konsumveksten ned i 2001 sammenlignet med 2000. Tjenestekonsumet steg med 2,3 prosent i fjor, mot 2,8 prosent året før. I motsatt retning trakk varekonsumet som steg med 2,1 prosent i 2001, mot 1,9 prosent i 2000.

Husholdningenes disponible realinntekter steg i fjor med 1,2 prosent, mot 3,4 prosent i 2000. Det var i stor grad utviklingen i netto formuesinntekter som bidro til denne utviklingen. Nedgang i utbetalt aksjeutbytte, blant annet som følge av spesielt store utbetalinger i 2000 og virkningen av innføringen av skatt på aksjeutbytte i 2001, og økte rentekostnader var de viktigste faktorene. Lønnsinntektene bidro til å trekke den samlede inntektsveksten klart opp i fjor, og vekstbidraget var noe større enn året før. De foreløpige tallene for 2001 viser at konsumet økte mer enn inntektene. Spareraten ble derfor redusert for første gang siden 1996, fra 8,2 prosent i 2000 til 7,4 prosent i 2001.

Særlig som følge en økning i bruktboligprisene på 6,6 prosent, steg husholdningenes realformue med 9 prosent i fjor. I tillegg bidro den høye sparingen og en generell vekst i realverdien av nettofordringene til økningen i realformuen. Samlet gjeld steg med 9,6 prosent i 2001, mot 8,9 prosent året før. Dette er betydelig høyere enn veksten husholdningenes inntekter.

Bruttogjelden som andel av disponibel inntekt før renteutgifter har steget fra 1,15 i 1999 til 1,18 i 2000 og videre til 1,22 i 2001. Dersom man lar dette være et mål for gjeldsbetjeningsevnen, kan en betrakte husholdningenes evne til å betjene gjelden som svekket i denne perioden. Ved å se på bruttogjelden som andel av boligformuen får en samtidig et bilde på gjeldssikkerheten. I 1998 utgjorde husholdningenes bruttogjeld 56,3 prosent av boligformuen. I 1999 og 2000 sank denne andelen til henholdsvis 53,9 og 50,6 prosent. I fjor steg imidlertid gjelden mer enn boligformuen slik at andelen økte til 51,2 prosent. I 2001 ble altså både husholdningenes gjeldsbetjeningsevne og gjeldssikkerhet, målt ved disse målene, svekket. Bruttoinvesteringene i Fastlands-Norge sank med 2,7 prosent i fjor, etter en økning på 1,4 prosent i 2000. Det var en jevn nedgang gjennom fjoråret. Det var i første rekke investeringsnedgangen innen annen vareproduksjon og i privat- og offentlig tjenesteyting som bidro til den svake utviklingen gjennom fjoråret. Investeringene innen industri og bergverk samt boliginvesteringene steg imidlertid med om lag 8 prosent i fjor. For tredje året på rad sank investeringene i oljevirksomheten i 2001. Nedgangen på 3,1 prosent har imidlertid sammenheng med spesielt høye importintensive investeringer i 1. kvartal 2000. Etterspørselen rettet mot norsk økonomi har snarere økt fra 2000 til 2001, og sesongjusterte tall viser en økning gjennom 2001.

Eksportvolumet av tradisjonelle varer økte med 3,0 prosent i fjor, mot 2,1 prosent i 2000. Det er en særlig høy vekst i eksporten av industriprodukter, og da særlig av bensin, kjemiske råvarer og verkstedsprodukter, som trakk eksporten opp i 2001. Den gjennomsnittlige eksportprisveksten var negativ med 1,9 prosent, noe som bidro til at eksportverdien av tradisjonelle varer målt i løpende priser steg med kun 1,0 prosent. Eksportvolumet av råolje og naturgass økte med 7,3 prosent i 2001, mot 6,4 prosent året før. På grunn av en nedgang i den gjennomsnittlige prisen på slike varer sank imidlertid olje- og gassseksperten med 1,8 prosent målt i løpende priser. Importvolumet av tradisjonelle varer økte med 3,1 prosent i 2001, mot 1,7 prosent i 2000. Den høye importveksten av tradisjonelle varer i fjor bidro dermed til å redusere etterspørselen rettet mot norsk industri.

Regn i 2000 trakk veksten i BNP ned i 2001

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at BNP for Fastlands-Norge økte med 1,0 prosent i fjor, mot 1,8 prosent i 2000. Holder man kraftforsyning utenfor viser tallene imidlertid at veksttakten i fastlandsøkonomien i fjor gikk ubetydelig ned sammenlignet med året før. Bruttoproduktet i Fastlands-Norge utenom kraftforsyning økte med 1,4 prosent i 2001, mot 1,3 prosent i 2000. Det er en usedvanlig høy produksjon av elektrisitet i 2000 som er hovedårsaken til at bruttoproduktet i kraftforsyningen steg med hele 16,8 prosent i 2000 for så å synke med 10,6 prosent i 2001.

Fortsatt stabilt arbeidsmarked

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte den samlede sysselsettingen med 0,4 prosent i fjor, det samme som i 2000. Det var særlig de næringene som er skjermet fra internasjonal konkurranse og offentlig sektor som økte sysselsettingen i fjor. Sysselsettingen økte mest i næringene bygg- og anleggsvirksomhet, annen tjenesteyting og i kommunal forvaltning, alle med 2,1 prosent. Industrisysselsettingen inklusive bergverk gikk ned for tredje året på rad, nedgangen var på 1,7 prosent i fjor. Siden 1998 er sysselsettingen i industrien inklusive bergverk redusert med 18 000 personer til 303 000 sysselsatte i fjor, en samlet nedgang på 5,6 prosent.

Ledigheten har ifølge arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) økt svakt siden konjunkturtoppen i 1998 da den utgjorde 3,2 prosent av arbeidsstyrken. Fra 2000 til 2001 økte antall ledige med 3 000 personer, til 84 000 personer. Dette utgjorde 3,6 prosent av arbeidsstyrken mot 3,4 prosent i 2000. Dette innebærer at arbeidsstyrken økte noe mer enn sysselsettingen i fjor. Andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder (16 til 74 år) som inngår i arbeidsstyrken økte svakt fra 73,4 prosent i 2000 til 73,5 prosent i 2001. Mens yrkesdeltakelsen sank blant menn var det en økning blant kvinnene som trakk den gjennomsnittlige yrkesdeltakelsen opp. Kvinner hadde en gjennomsnittlig yrkesdeltakelse på 69,2 prosent mot mennenes 77,7 prosent. Yrkesdeltakelsen har med dette stabilisert seg på et i internasjonal sammenheng meget høyt nivå etter å ha steget sammenhengende siden konjunkturbunnen i 1993.

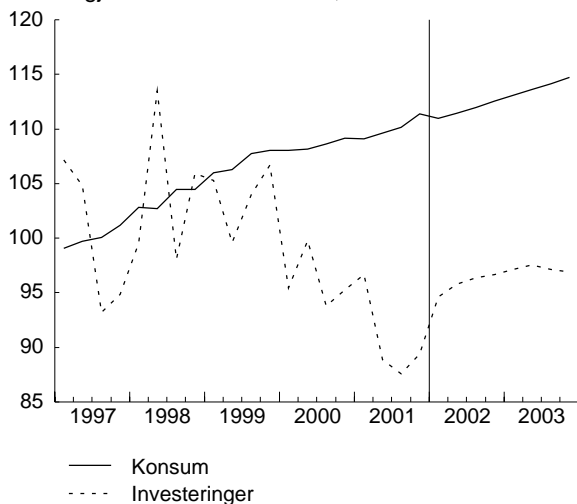
For første gang siden 1998 steg lønnsveksten per normalårsverk i fjor, til 4,9 prosent, fra 4,3 prosent i 2000 og 5,3 i 1999. Lønnskostnader per timeverk økte ytterligere blant annet som følge av to nye feriedager i 2001. I industrien steg timelønnskostnadene med 5,5 prosent i 2001, mot et anslått gjennomsnitt på 4,0 prosent for Norges handelspartnere. Etter en periode med lavere lønnsvekst i første halvdel av 1990-tallet var således lønnsveksten i fjor høyere enn hos våre viktigste handelspartnere for 5 året på rad. Regnet i felles valuta var veksten i lønnskostnadene per time i norsk industri 4,7 prosent høyere enn hos handelspartnerne i fjor.

Energipriser og avgiftsendringer preget prisutviklingen i 2001

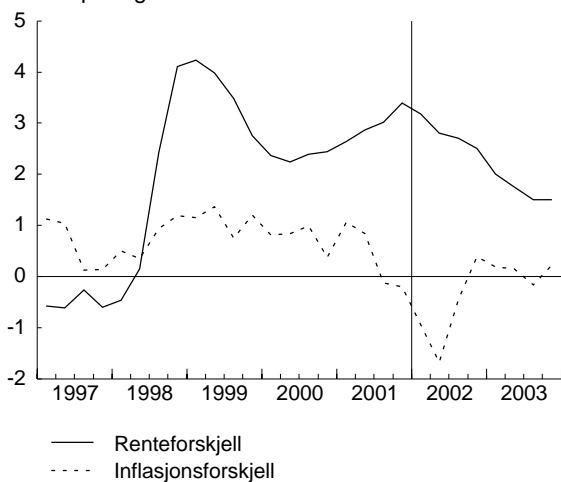
Konsumprisindeksen økte med 3,0 prosent fra 2000 til 2001, mot 3,1 prosent året før. Spesielle forhold preget imidlertid prisutviklingen gjennom fjoråret. I første halvår 2001 gjorde avgiftsøkninger og økte elektrisitetspriser sitt til at 12-månedersveksten i mai kom opp på 4,3 prosent, det høyeste nivået siden desember 1990. Blant annet hjulpet av en halvering av matmomsen 1. juli 2001 og en beskjeden utvikling i elektrisitetsprisene ble imidlertid 12-månedersveksten redusert gjennom annet halvår. Den norske prisvek-

Offentlig forvaltning

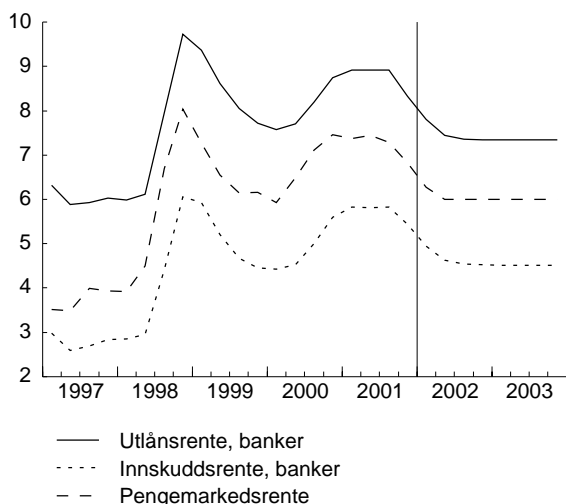
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og ECU/euro
Prosentpoeng

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

sten kom i andre halvår 2001 under nivået i EU for første gang siden november 1996. Gjennomsnittlig prisvekst fra 2000 til 2001 endte likevel 0,3 prosentpoeng over tilsvarende prisvekst i EU. På årsbasis økte konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) med 2,6 prosent i 2001.

Overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet utgjorde hele 14,8 prosent av BNP

Overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet ble 217,7 milliarder kroner i 2001, mot 203,6 milliarder i 2000. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga 238,1 milliarder kroner i overskudd i fjor, en forbedring på 8,0 milliarder. Det var i fjor en klar forverring i bytteforholdet ovenfor utlandet, men en volumvekst i importen på bare 0,3 prosent mot en volumvekst i eksporten på 3,5 prosent, bidro likevel til økt overskudd. Norges eksport av råolje og naturgass sank imidlertid med 5,6 milliarder kroner til 301,0 milliarder i 2001 sammenlignet med året før.

Underskuddet på rente- og stønadsbalansen sank fra 26,5 milliarder i 2000 til 20,4 milliarder i fjor. Nedgangen skyldes i hovedsak økte renteinntekter og aksjeutbytte fra utlandet og må sees i sammenheng med oppbyggingen av Statens petroleumsfond. Formuesutgiftene til utlandet overstiger imidlertid fortsatt formuesinntektene fra utlandet. Når en sammenholder dette med at Norge har store nettofordringer på utlandet, er det viktig å ta hensyn til at rentene i Norge i gjennomsnitt ligger høyere enn i utlandet og at en del av den norske kapitaloppbyggingen i utlandet skjer i aksjer. I kapitalregnskapet registreres kursgevinster som omvurderinger og ikke som formuesinntekter.

Utsiktene for norsk økonomi i 2002 og 2003**Finanspolitikken**

2002 er det første året hvor det finanspolitiske opplegget er utformet i tråd med den nye finanspolitiske handlingsregelen, og bruken av forventet realavkastning av Petroleumsfondet bidrar til en viss underliggende ekspansivitet i finanspolitikken. Anslagene for 2002 er som i vår forrige konjunkturoversikt, basert på det vedtatte finanspolitiske opplegget. Offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester er antatt å vokse med om lag 2 prosent. Anslaget for vekst i investeringene er noe høyere enn for utgifter til konsumformål. En slik vekst i bruk av ressurser i offentlig forvaltning er litt lavere enn anslått underliggende vekst i fastlandsøkonomien. Dette gjenspeiler også at en har benyttet ekspansiviteten i budsjettpolitikken i 2002 til lettelser i direkte og indirekte skatter.

For 2003 videreføres innretningen av politikken med om lag samme vekst i kjøp av varer og tjenester, men nå med litt sterkere vekst i utgifter til konsum og liten vekst i investeringer i offentlig forvaltning. Fjerning av investeringsavgiften fra og med 4. kvartal i år, samt reduksjon i andre avgifter som påvirker konsumprisindeksen, vil bidra til å øke veksten i konsum og tjenester.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2001-2003. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2001	Prognoser				
		2002			2003	
		SSB	FIN	NB	SSB	NB
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	3,0	2,7	2 3/4	2,7	2 3/4
Konsum i offentlig forvaltning	1,5	1,7	1,5	2 1/4	2,0	2 1/2
Bruttoinvestering i fast realkapital	-5,9	0,8	0,5	-2	2,9	-3/4
Oljevirkosomhet	-3,1	-3,8	-2,3	-5	11,5	-5
Fastlands-Norge	-2,7	-0,2	0,9	-1 1/2	0,8	1/4
Bedrifter	-4,8	-3,0	-0,5	-4 1/2	-1,9	3/4
Bolig	7,8	3,4	0,8	2	8,1	0
Offentlig forvaltning	-5,6	4,9	4,8	4 3/4	1,4	0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,1	2,1	..	2	2,2	2 1/4
Lagerendring ²	-0,7	0,0	0,0	..
Eksport	5,3	3,7	3,8	2 1/4	2,0	2 3/4
Råolje og naturgass	7,3	5,4	8,3	6	0,4	2
Tradisjonelle varer	3,0	2,1	1,4	-1	2,0	3 1/2
Import	0,3	3,7	1,9	1/4	4,0	3 1/4
Tradisjonelle varer	3,1	3,5	2,0	1/4	3,5	3 1/4
Bruttonasjonalprodukt	1,4	2,3	2,7	2 1/4	1,8	1 3/4
Fastlands-Norge	1,0	1,6	1,6	1 1/2	2,0	1 3/4
Arbeidsmarked						
Sysselsatte personer	0,4	0,4	0,3	1/4	0,5	1/2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,6	3,8	3,6	3 1/2	3,8	3 1/2
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk	4,9	4,3	4 1/4	5	3,7	5
Konsumprisindeksen (KPI)	3,0	1,1	1,5	1 1/2	1,9	2 1/2
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)	2,6	2,4	..	2	2,3	2 1/2
Eksportpris tradisjonelle varer	-1,9	-3,1	..	-1 1/2	8,5	1/2
Importpris tradisjonelle varer	1,1	-2,6	2,8	..
Bolig	6,6	5,7	..	4	8,1	4
Utenriksøkonomi						
Driftsbalansen, mrd. kroner	217,7	170,9	159,4	170	168,0	170
Driftsbalansen i prosent av BNP	14,8	11,6	..	11	11,1	11
MEMO:						
Husholdningenes sparerate (nivå)	7,4	9,3	8,2	8 1/2	9,9	8 1/2
Pengemarkedsrente (nivå) ³	7,2	6,1	6,0	..	6,0	..
Utlånsrente, banker (nivå) ⁴	8,8	7,5	7,3	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁵	220,1	174,4	185	177	178,7	177
Eksportmarkedsindikator	0,4	4,0	7,0	..
Importveid kronekurs (44 land) ^{3,6}	-3,2	-0,8	..	-1 1/4	0,5	0,0

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ NB har som teknisk forutsetning for sine framskrivninger at bankens renter på prognosetidspunktet holdes uendret i prognoseperioden.

⁴ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend

⁶ Positivt fortegn innebærer depresiering.

Kilder: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.prp.nr. 1 Tillegg nr. 4, 2001 (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 3/2001 (NB).

ne direkte er anslått å ville bruke opp det ekstra budsjettrommet for 2003 som den nye handlingsregelen gir anledning til. Med våre anslag for utviklingen i norsk økonomi framover, er det neppe grunnlag for noen konjunkturmessig begrunnet stimulans i finanspolitikken i 2003.

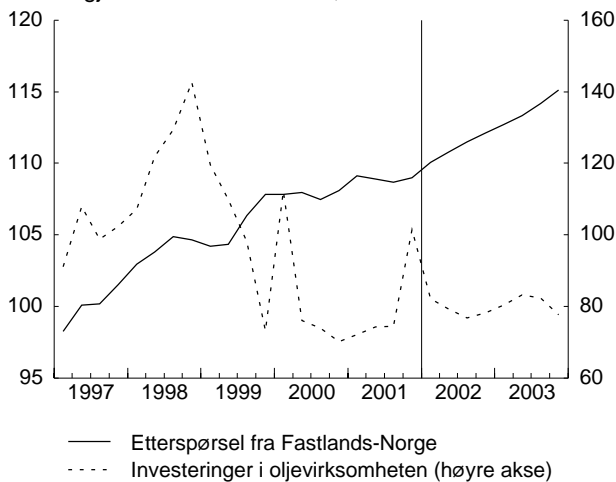
Produksjonen i offentlig forvaltning beregnes i nasjonalregnskapet med utgangspunkt i blant annet utførte timeverk i offentlig forvaltning. Færre arbeidsdager på grunn av utvidet ferie i 2002 samt flere bevegelige helligdager bidrar til lavere produksjonsvekst i offentlig forvaltning både i 2002 og 2003.

Fortsatt sterk krone og noe lavere rente

Den importveide kronekursen styrket seg i gjennomsnitt med 3,2 prosent fra 2000 til 2001. Styrkingen skjedde gradvis mellom mai 2000 og september 2001. I januar 2002 var den importveide kronekursen 4,1 prosent sterkere enn for ett år siden. Pengemarkedsrentene sank mot slutten av fjoråret og særlig i tilknytning til rentenedsettelsen i Norges Bank i desember. Vi forventer at sentralbankrentene settes ytterligere ned i løpet av første halvår i år. Tremåneders pengemarkedsrente antas å stabilisere seg på 6 prosent fra og med sommeren og videre gjennom 2003. Dette er litt høyere enn vi antok i vår forrige rapport og skyldes at

Etterspørsel fra Fastlands-Norge og investeringer i oljevirksomheten

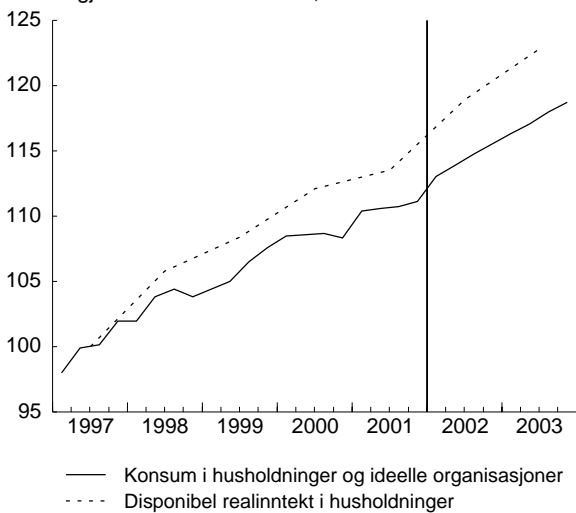
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntekt og konsum for husholdninger

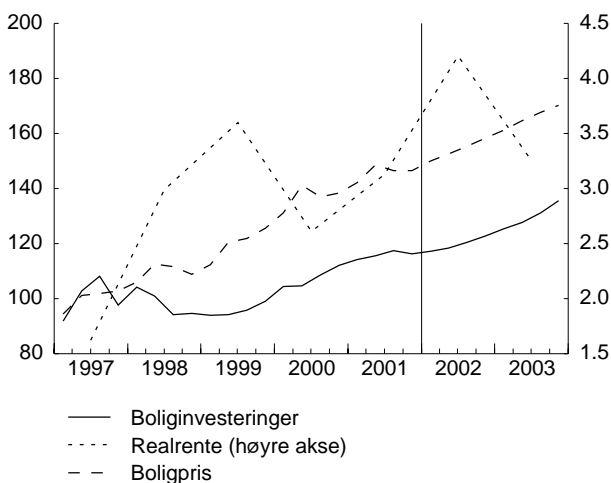
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boliginvesteringer og boligpris

Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

vi nå legger til grunn en noe høyere vekst i norsk økonomi i 2003 enn tidligere. Rentenivået i EU og USA antas å bli justert noe opp mot slutten av inneværende år og i løpet av neste år etter hvert som aktivitetsnivået internasjonalt tar seg opp fra nåværende lavkonjunktur. Dette innebærer at nominelle (og reelle) renteforskjeller mellom Norge og utlandet vil reduseres noe i løpet av de nærmeste par årene.

Vi legger til grunn at kronekursen vil holde seg sterk i de nærmeste par årene. Inflasjonstakten i Norge er nå nær den utenlandske, og stabilt høye overskudd i utenriksøkonomien bidrar til stabilitet rundt den norske kronen. En avtakende renteforskjell antas å ville lede til en litt svakere krone enn dagens nivå først og fremst ved at euroen styrker sin stilling både overfor amerikanske dollar og den norske kronen. Valutakursanslagene våre er for øvrig i tråd med hva som i senere tid oppfattes som konsensusanslag ifølge Consensus Forecasts.

Nye impulser fra petroleumsvirksomheten?

Oljeproduksjonen fra norsk sokkel antas å ville øke moderat fra 2001 til 2002. Det skyldes at Norge vil redusere sin oljeproduksjon i forhold til planlagt produksjon i 2002, for å støtte opp om forsøkene på å stabilisere råoljeprisen. I første omgang er produksjonsbegrensningene på 150 000 fat daglig vedtatt å gjelde første halvår. Hvorvidt de vil bli videreført, avhenger av utviklingen i oljemarkedet og oljeprisen gjennom 2002. Vi har lagt til grunn at oljeprisene holder seg på et moderat, men svakt stigende, nivå gjennom hele dette året fordi det vil ta noe tid før en internasjonal oppgang øker etterspørsel etter råolje så mye at råoljelagrene blir bygd ned og prisen øker. Gjennomsnittsprisen for 2002 er anslått til 20 USD per fat. En svakere dollarkurs i forhold til norske kroner fra nå og gjennom hele beregningsperioden bidrar til at oljeprisen regnet i norske kroner, blir om lag 175 kroner per fat og omtrent den samme i 2002 som i 2003. I 2003 har vi antatt en oljepris på 21 USD per fat. Vi regner imidlertid ikke med at det blir norske produksjonsbegrensninger i 2003. Gassproduksjonen antas å ville øke med vel 7 prosent fra 2001 til 2002 og 5 prosent året etter.

Bruttoinvesteringene i petroleumsvirksomhet ble noe mindre redusert fra 2000 til 2001 enn vi la til grunn i vår forrige konjunkturrapport. I hovedsak skyldtes dette import av en borerigg i 4. kvartal i fjor slik at impulsene mot norsk økonomi ble om lag som forventet. Vi regner med at etterspørselsimpulsene fra investeringene til norsk økonomi vil øke noe i 2002 på grunn av endret sammensetning av investeringene. For 2003 legger vi nå til grunn en betydelig økning i investeringene i tråd med nye anslag fra Oljedirektoratet. Det er særlig investeringer i rør og landanlegg som antas å øke mye i perioden 2001 til 2003, mens en fra i år til neste år også forventer en økning i modifikasjoner av eksisterende anlegg og plattformen.

Anslagene for 2002 er ikke vesentlig forskjellig fra tidligere, mens anslaget for 2003 nå er klart oppjustert i forhold til vår forrige konjunkturrapport.

Noe høyere konsumvekst og høyere sparing i husholdningene

Konsumveksten ble som ventet vel 2 prosent i 2001. Justerte tall for husholdningenes inntekter både for 2000 og 2001 gir en klar oppjustering av spareraten i husholdningene i 2000, men en nedjustering i anslaget for 2001. Boliginvesteringene fortsatte å øke klart, men viste en utflating gjennom fjoråret.

Det er ventet at veksten i konsumprisene fra 2001 til 2002 blir meget lav i hovedsak som følge av lavere indirekte skatter. Til tross for en litt lavere lønnsvekst i 2002 enn i fjor, vil reallønnsveksten og disponibel reallønn øke betydelig i år. Dette bidrar til å stimulere konsumveksten. Økende inntektsvekst vil også øke sparingen inntil husholdningene får tilpasset kjøpene til det som oppfattes som permanent høyere inntekt. Selv om det nominelle rentenivået antas å bli lavere i 2002 enn i 2001 vil likevel realrenten øke som følge av den lave prisveksten. Dette bidrar også til å øke sparingen i husholdningene i år. Til sammen bidrar disse faktorene til å øke spareraten betydelig fra 2001 til 2002.

Som tidligere, anslås konsumveksten i 2003 å fortsette om lag som i 2002. Lavere realrente og fortsatt vekst i disponible inntekter bidrar til dette. Vi regner også med at en noe sterkere vekst i norsk økonomi og en lavere arbeidsledighet i 2003 enn vi tidligere har regnet med, vil bidra til å trekke konsumveksten opp. Dette kompenserer noe for at vårt anslag på realrenten i 2003 er litt høyere enn tidligere beregnet.

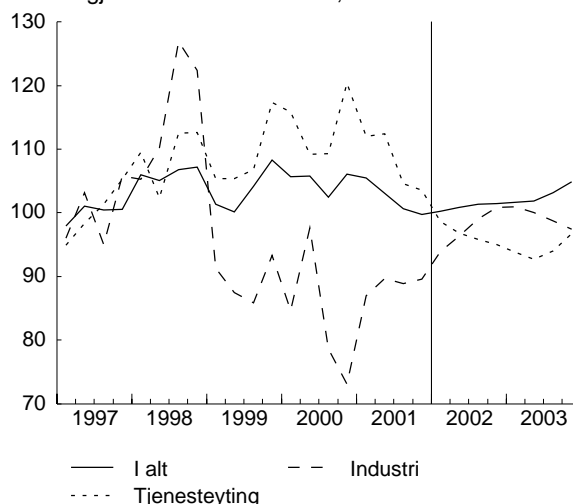
Boliginvesteringene som økte med om lag 8 prosent i fjor, antas å utvikle seg relativt moderat gjennom 2002. Antall igangsatte boliger falt noe gjennom andre halvår i fjor, mens bygg under arbeid fortsatte å øke, om enn i et noe svakere tempo enn tidligere. Dette er grunnen til at investeringsveksten stoppet opp mot slutten av fjoråret. Høy vekst i husholdningenes inntekter og stigende priser på boliger i annenhåndsmarkedet tilsier at igangsettingstallene vil øke igjen i inneværende år. Litt lavere nominelle renter trekker i samme retning. Vi legger derfor til grunn at boliginvesteringene etter en svak utvikling gjennom de første kvartalene av 2002, igjen vil øke slik at årsveksten tar seg opp igjen i 2003. Dette innebærer en nedjustering av boliginvesteringene i 2002 i forhold til vår forrige konjunkturoversikt.

Nedgang i fastlandsinvesteringene

Mens industri- og boliginvesteringene økte i fjor, var det stort sett nedgang i investeringene i de øvrige fastlandsnæringene. Sammen med en nedgang i investeringene i offentlig forvaltning førte dette til en nedgang i investeringene i Fastlands-Norge som hel-

Investeringer i Fastlands-Norge

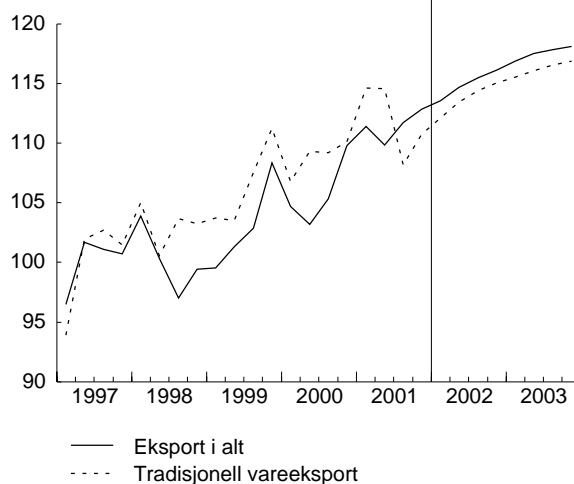
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

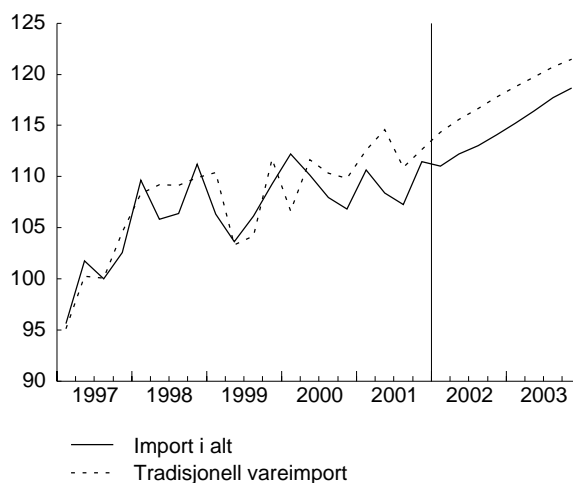
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

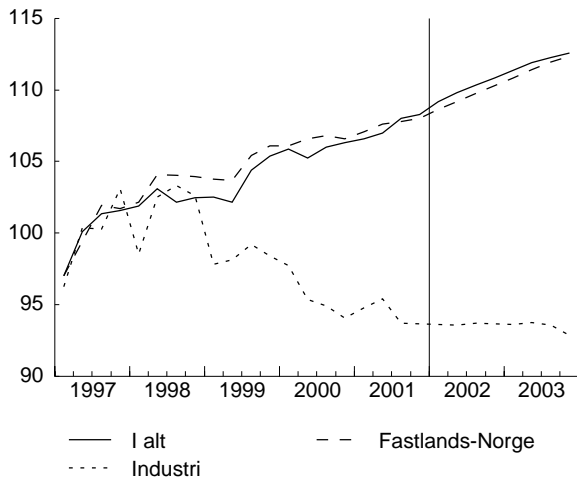
Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

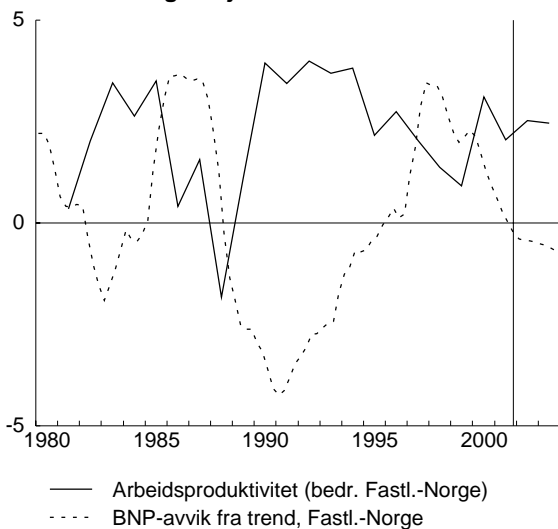
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt

Sesongjusterte volumindekser, 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produktivitet og konjunkturavvik

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

het i 2001. Nedgangen ble endog noe sterkere enn vi tidligere hadde lagt til grunn.

For 2002 ventes det at industriinvesteringene vil fortsette å øke i tråd med SSBs investeringstelling fra desember. Den pågående opprusting av aluminiumsindustrien er hovedårsaken til økningen. Det antas videre at investeringene i kraftforsyning vil fortsette å øke også til neste år. Det knytter seg en viss usikkerhet til omfanget av økningen fordi byggestart for eventuelle gasskraftverk er uklar. I de tjenesteytende næringene har investeringsnedgangen fortsatt gjennom 2001 og vi anslår at den vil fortsette gjennom 2002. Nedgangen antas å snu i løpet av 2003 ikke minst som følge av at investeringsavgiften fjernes 1. oktober i år. Men det ventes ingen betydelig oppgang.

Internasjonal lavkonjunktur gir lav eksportvekst i 2002

Selv om det nå kan se ut som konjunkturbunnen er nær ved å bli nådd i USA, fortsetter nedgangen i euroområdet. Vi regner imidlertid med at veksttakten vil ta seg opp gjennom dette og neste år og dermed legge grunnlaget for noe sterkere norsk eksportvekst. Imidlertid er det noen faktorer som bidrar til å begrense vekstmulighetene for tradisjonell norsk eksport. Den ene faktoren er det tapet av konkurranseevne som har skjedd gjennom den foregående konjunkturoppgangen. Den andre faktoren, som er nært knyttet til dette, er utviklingen i kronekursen gjennom 2001. Den sterke appresiering av kronen, blant annet som følge av det høye norske rentenivået, svekker norske bedrifters prismessige konkurranseevne. I tillegg kommer litt mer spesielle forhold knyttet til eksport av norske fiskeprodukter hvor det er usikkerhet knyttet til markedsadgangen i EU. Dette fører til at vi regner med en moderat eksportvekst tross konjunkturoppgang ute.

Den internasjonale konjunkturedgangen gjennom 2001 har særlig påvirket prisene på en del viktige norske eksportvarer. Bytteforholdet overfor utlandet svekket seg således betydelig, også om en ser bort fra oljeprisnedgangen. Dette har svekket lønnsomheten i norsk industri. Normalt vil prisene på enkelte norske eksportvarer øke mye tidlig i en internasjonal konjunkturoppgang. Noen klare tegn på at dette skjer nå har vi egentlig ikke, selv om prisnedgangen for en rekke råvarer og halvfabrikata har stoppet opp og kanskje snudd til oppgang. Den sterke kronekursen bidrar til at importprisene vil falle ennå noen kvartaler samt på årsbasis i 2002. Vi regner således med at bytteforholdet for tradisjonelle varer ikke vil svekkes videre fra 2001 til 2002. Inklusive olje vil derimot bytteforholdet svekkes fordi vi har antatt en oljepris i 2002 som er om lag 20 prosent lavere enn året før.

Økende innenlandsk etterspørsel

Med en noe sterkere vekst i husholdningenes konsum og et omslag i bruttoinvesteringene, vil etterspørselen i fastlandsøkonomien øke framover. Økt vekstbidrag fra oljesektoren vil forsterke dette og legge grunnen for en oppgang i veksten i fastlandsproduksjonen. Vårt anslag for etterspørselsveksten i 2002 er om lag som i vår forrige konjunkturoversikt, mens anslaget for 2003 er justert noe opp.

Høyere vekst i BNP framover

Svekket konkurranseevne bidrar ikke bare til at industrien taper markedsandeler i utlandet, men også på hjemmemarkedet ved at importvarene blir billigere slik at etterspørselen vris mot import. Hovedbildet blir dermed en nedgang i produksjonen i industrien for 2002. Produksjonsutviklingen snur gradvis utover i inneværende og gjennom neste år som følge av økt etterspørsel både i utlandet og innenlands, slik at produksjonen tar seg noe opp igjen i 2003, året sett

under ett. De økte oljeinvesteringene i 2003 bidrar også til at industriproduksjonen da forventes å øke.

Næringsvirksomhet utenom industrien, som generelt er mer skjermet mot konkurranse fra utenlandske bedrifter, har de siste årene stått seg godt. Beregningene viser at denne utviklingen fortsetter og forsterkes i 2003. Produksjonsveksten i disse næringene bidrar til at de private fastlandsnæringer samlet sett øker sin produksjon både i inneværende og neste år. Omleggingen av finanspolitikken som blant annet fører til økt etterspørsel etter varer fra disse næringene, er en av faktorene som også bidrar til dette. Økte realinntekter i husholdningene bidrar til høyere konsumvekst som er viktig for produksjonen i tjenesteytende næringer. Også det forholdet at nedgangen i investeringene i fastlandsøkonomien stopper opp gjennom 2002 bidrar isolert sett positivt til produksjonsveksten.

Svakt økende ledighet

Arbeidsledigheten økte noe gjennom fjoråret. Det var en klar nedgang gjennomsnittlig arbeidstid som følge av utvidet ferie i 2001. Dette har nok bidratt til å dempe økningen i ledigheten noe. Utvidet ferie i 2002 vil bidra til at utførte timeverk fortsetter å synke noe, mens antall sysselsatte fortsatt øker. Med fortsatt økning i arbeidsstyrken vil antakelig ledigheten øke svakt også i inneværende år, men neppe mye. Presset i arbeidsmarkedet er klart mindre enn det var for et par år siden, men regionale og yrkesmessige ubalanser er fortsatt tilstede om enn avtakende. Yrkesandelen samlet sett har holdt seg om lag stabil eller økt svakt de siste årene og vi venter bare ubetydelige endringer i 2002 og 2003.

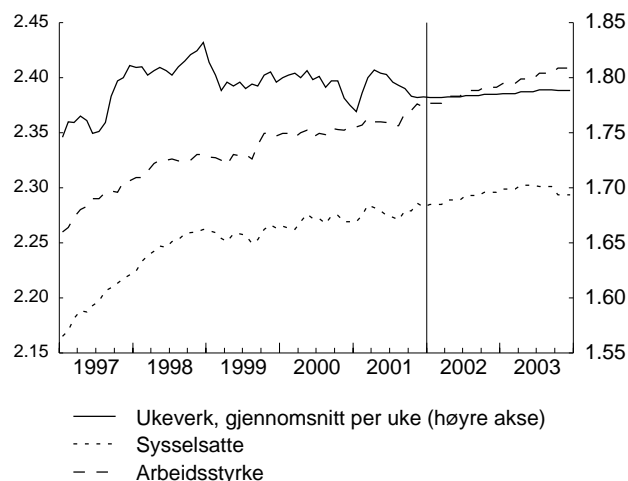
En noe sterkere vekst i produksjon og etterspørsel i 2003 enn tidligere lagt til grunn, antas nå å ville føre til om lag uendret arbeidsledighet i 2003 sammenliknet med anslaget for 2002. Arbeidsmarkedet vil derfor forbli ganske stramt hvis våre analyser er riktige. En sterkere oppgang i norsk økonomi enn vi har antatt i disse beregningene, kan få ledigheten til å gå noe ned fra 2002 og 2003.

Lav prisvekst

Veksttakten i konsumprisindeksen falt klart gjennom andre halvår i fjor og prisstigningstakten forventes å falle ytterligere i første halvår i år. Bortfallet av 12-måneders effekten av den generelle momsøkning 1. januar i fjor samt reduksjoner i noen særavgifter bidrar til dette. I tillegg vil et forventet mer sesongmessig normalt forløp i elektrisitetsprisen, trekke prisstigningstakten ned i første halvår i år. Fra og med juli 2002 vil årsvekstraten i konsumprisene gjøre et hopp opp med om lag ett prosentpoeng fordi 12-måneders effekten av halv matmoms da faller bort. Mot slutten av inneværende år tror vi at de direkte effektene av lavere energipriser avtar i betydning. Da vil konsumprisveksten på årsbasis komme opp på et nivå som

Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk

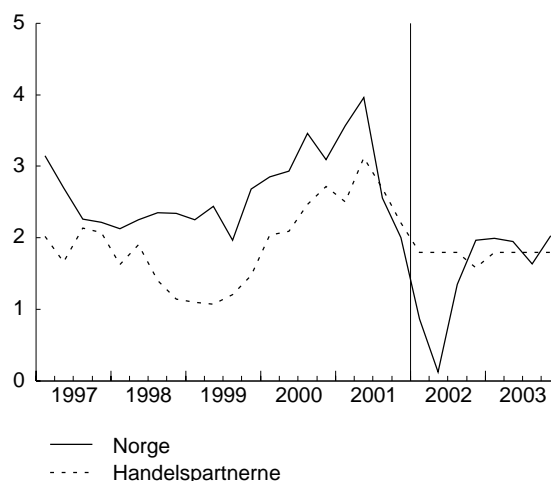
Millioner. Sesongjustert og glattet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

likner det vi hadde mot slutten av 2001. Justerer en for bidraget fra avgiftsendringer og energivarer (KPI-JAE) anslås konsumprisveksten å bli knapt 2,5 prosent i 2002.

I 2003 vil konsumprisveksten trekkes ned av vår forutsatte nedgang i avgiftene fra kommende årsskifte, mens energiprisene i liten grad vil påvirke konsumprisveksten hvis våre forutsetninger på dette punktet slår til. Fjerningen av investeringsavgiften i 4. kvartal i 2002 vil i liten grad påvirke konsumprisene, mens investeringsprisene og deflatoren for BNP isolert sett reduseres. Den underliggende veksten i konsumprisene målt ved KPI-JAE vil i liten grad bli berørt av alle disse endringene i energipriser og avgifter, men indirekte blir også denne indeksen trukket litt ned av lavere energipriser og avgifter fordi den generelle prisveksten og lønnsveksten påvirkes.

Hva hvis sykepleierne får gjennomslag for sine krav?

Man kan argumentere for at lønningene til sykepleiere har blitt underregulert over tid. Dette er også et av de sentrale spørsmål i vårens lønnsoppgjør. Erfaringsmessig vet vi at når en gruppe i offentlig forvaltning får gjennomslag for høye lønnskrav, følger andre grupper i det offentlige etter. Ettersom stat og kommune i høy grad konkurrerer om den samme arbeidskraften som private tjenesteytende næringer, vil lønnsveksten i offentlig forvaltning også kunne smitte over til disse. I denne analysen, som er basert på modellberegninger med SSBs makroøkonomiske modell KVARTS, tar vi ikke stilling til berettigelsen av de lanserte krav, men ser heller nærmere på de resulterende makroøkonomiske effektene som følger *hvis* sykepleierne får fullt gjennomslag for sine lønnskrav.

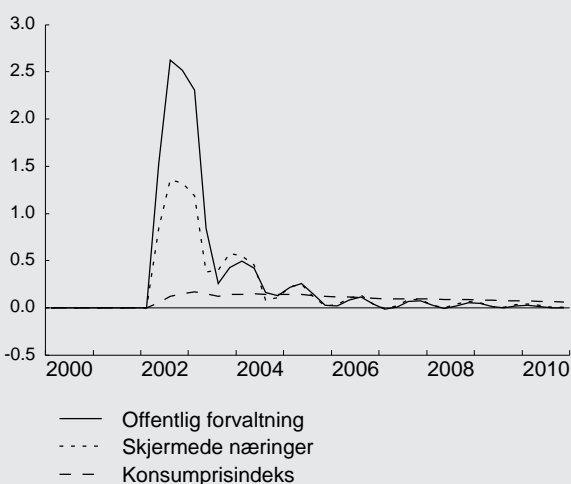
I analysen er det forutsatt at sykepleierens årslønn øker med 60.000 kroner fra og med mai 2001. Dette ses i forhold til en referansebane uten slike ekstraordinære lønnsøkninger. Den initiale etterspørselseffekten i dette er økede lønnsutbetalinger i offentlig sektor, som isolert sett svekker de offentlige budsjetter. Den ekspansive virkningen blir imidlertid mindre enn om det offentlige brukte det samme beløp på konsumvarer, fordi skatteinngangen blir større og fordi mottakerne av lønnsøkningen sparer en del av økningen. Tilbudseffekten kommer gjennom kostnadsøkninger, som blir noe moderert på grunn av næringenes muligheter til å substituere seg fra arbeidskraft mot andre innsatsfaktorer: Det offentlige antas å produsere det samme som før, med den samme arbeidskraftsinnsatsen, men innen skjermede næringer fører den dyrere arbeidskraften til at næringene ønsker mindre bruk av denne. Både etterspørsels- og tilbudseffekter trekker dermed i retning av økede priser på leveranser til hjemmemarkedet.

I figurene under vises økningen i lønnsveksten i offentlig forvaltning og skjermede næringer, konsumprisveksten, og endringene i timeverksveksten for industrien og skjermede næringer som følger av de økte lønningene for sykepleierne. Her fremgår det at lønnsøkningen for sykepleiere, inklusiv lønnsmitte over til andre offentlige sekto-

rer, fører til at lønnsveksten for alle offentlige sysselsatte i snitt øker med ca. 2,5 prosent i 2002. I 2010 er lønnsnivået beregnet til å være i overkant av 3 prosent høyere enn i referansebanen. For ansatte i skjermede næringer øker lønningene umiddelbart med vel 1 prosent, og i 2010 antas lønningene i disse næringene å være i overkant av 2 prosent høyere. Overveltingen til priser er relativt treg, og konsumprisene vil i 2010 ligge ca. 1 prosent høyere. Som følge av dyrere arbeidskraft, reduseres sysselsettingen i de skjermede næringene, slik at ledigheten umiddelbart øker med 0,1 prosentpoeng. Det er dessuten mulig at vi under vurderer substitusjonsmulighetene i offentlig sektor, og dette trekker i så fall i retning av høyere ledighet. Arbeidstilbudet øker på sikt, og i 2010 er arbeidsstyrken 0,1 prosent høyere. Økningen i konsumprisene trekker lønningene i industrien opp, men mindre press i arbeidsmarkedet trekker lønningene ned. Den samlede effekten er minimal nominelt, slik at reallønna synker noe. Sysselsettingen i industrien tar seg derfor noe opp, men ikke nok til å forhindre økningen i ledighet. Den direkte kostnadsøkningen for det offentlige av de økte lønningene er 1,6 milliarder kroner i 2002. Svekkelsen av de offentlige budsjetter blir vesentlig mindre enn dette på grunn av blant annet økningen i skatte- og avgiftsinntektene som følger, i underkant av 0,8 milliarder i 2002. Dette betyr ikke at økte lønninger for sykepleiere nødvendigvis resulterer i at vi må ta ut mer av Petroleumsfondet, men heller at vi i denne beregningen ikke har vurdert tiltak som gjør at de offentlige budsjetter balanseres. Vi har heller ikke vurdert bruk av pengepolitikk for å nøytralisere konsumprisveksten, idet pengemarkedsrenten så vel som valutakurs er uforandret i forhold til anslagene i referansebanen.

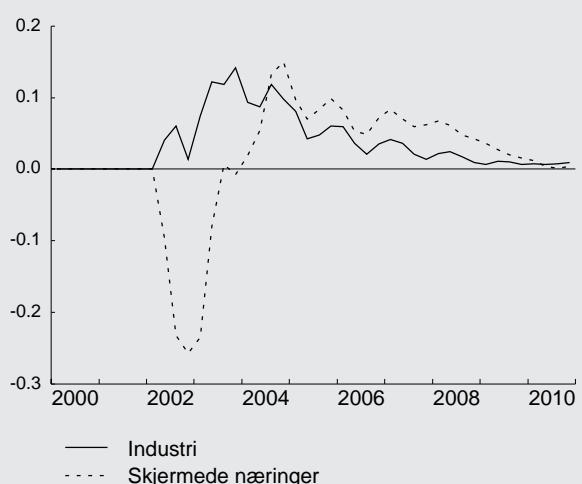
Man kan argumentere for at en lønnsøkning til sykepleiere er et engangstilfelle, noe som kun skal komme sykepleiere til gode. I så fall ville de makroøkonomiske effektene vært langt mer moderate. All erfaring tilsier imidlertid at andre følger opp med egne krav, og at lønningene i skjermede næringer også øker. Kanskje er sykepleierens krav et resultat av hva de erfarte at lærerne fikk gjennomslag for i fjor?

Virkning på lønns- og prisvekst
Prosentpoeng

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Virkning på timeverksvekst
Prosentpoeng

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Noe lavere nominell lønnsvekst, men økt reallønn

Lønn per normalårsverk økte med 4,9 prosent i fjor, og reallønnen økte følgelig med 1,8 prosent. I tillegg fikk man to dager lengre ferie. I inneværende år regner vi med noe lavere gjennomsnittlig nominell lønnsvekst enn i 2001 til tross for at det er hovedoppgjør. Årsaken til dette er i hovedsak tre forhold. For det første er den generelle konsumprisveksten forventet å bli klart lavere. Dette trekker normalt også lønnsveksten ned. For det andre er det ikke bare konsumprisene som antas å øke lite. Prisene på industriprodukter for eksport har falt i 2001 og antas å ville falle ytterligere i 2002 selv med en viss vekst gjennom året. Dette reflekterer dels internasjonale konjunkturforskjell, men dels også styrkingen av kronkursen. Denne utviklingen har svekket lønnsomheten i industrien betydelig og det vil normalt få konsekvenser for lønnsutviklingen i industrien. For det tredje er presset i arbeidsmarkedet noe mindre enn tidligere både ved at nivået på ledigheten har økt svakt, men også ved at omfanget av vakanser er noe redusert.

Det knytter seg en viss usikkerhet til i hvilken grad de tradisjonelle mekanismene i norsk lønnsdannelse fortsatt er gyldige og dermed i hvilken grad en svak lønnsutvikling i industrien vil få konsekvenser for lønnsutviklingen i andre næringer. Kravet om økte lønninger i deler av offentlig sektor får mange til å stille spørsmål om selve systemet for lønnsdannelse er endret. Det er ikke lett å finne empirisk støtte for at strukturen i lønnsdannelsen har endret seg. Men selv sagt kan det tenkes at det skjer i 2002. Vi forutsetter imidlertid at hovedstrukturen i lønnsdannelsen er stabil. Mulige konsekvenser av store lønnsstillegg for helsepersonell i 2002 er analysert separat.

Reallønnsveksten i 2002 vil med vårt anslag for nominell lønnsvekst, bli 3,2 prosent. I tillegg kommer de to siste feriedagene som gjør at reformen med innføring av fem ukers ferie blir fullt ut gjennomført. Regnet per time vil derfor reallønna stige med 6-7 prosent fra 2000 til 2002 hvis våre anslag slår til.

Lønnsveksten i 2003 er preget av at oppgjøret ikke er et hovedoppgjør. Normalt innebærer det noe lavere nominelle tillegg. Lønnsomhetsproblemer i industrien vil gradvis bli mindre etter hvert som internasjonale konjunkturer bedres. Men dette vil antakelig påvirke lønnsutviklingen gjennom 2003 snarere enn selve oppgjøret. Fortsatt lav konsumprisvekst tilsier at en vil få en reallønnsvekst med moderate tillegg også i 2003. En gradvis litt svakere produktivitetsvekst etter hvert som en kommer lenger fram i tid, vil også bidra til å trekke lønnsveksten noe ned.

Store overskudd i utenriksøkonomien tross lave priser

Driftsbalansen overfor utlandet viste et overskudd på vel 217 mrd. kroner i 2001. Det utgjør 8,6 prosent av

samlet BNP. Lavere eksportpriser i 2002, særlig for råolje, vil redusere overskuddet på driftsbalansen i betydelig grad ved at eksportverdien synker med om lag 70 mrd. kroner. Dette motvirkes riktignok av økt eksportvolum, men likevel ikke nok til å hindre at samlet eksportverdi antas å falle klart fra 2001 til 2002. Også importprisene ventes å falle noe fra i fjor til i år, men her er fallet vesentlig mindre enn for eksporten. Samlet sett regner vi derfor med at overskuddet på handelsbalansen vil bli redusert med over 50 milliarder kroner fra 2001 til 2002. Svekkelsen av driftsbalansen er anslått til det samme. Økte stønader (netto) til utlandet svekker rente- og stønadsbalansen, mens økte kapitalinntekter styrker den. Her spiller kapitalveksten i Petroleumsfondet en rolle. Imidlertid spiller det også en rolle at renteforskjellene mellom Norge og utlandet synker slik at det blir mindre lønnsomt for utlendinger å plassere penger i Norge og mer lønnsomt med plasseringer i utlandet.

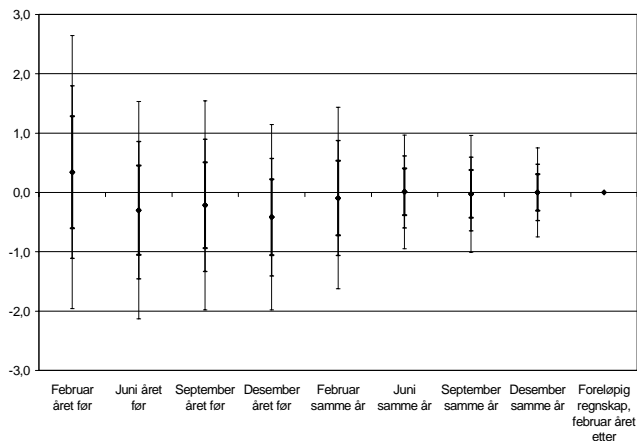
I 2003 regner vi med at driftsbalansen blir om lag som i 2002. Handelsbalansen svekkes litt fordi importvolumet vokser sterkere enn eksportvolumet, mens det ikke er store forskjeller i forventet prisvekst. Vi har forutsatt en råoljepris på 21 USD per fat i 2003. Bare en dollar høyere oljepris bedrer driftsbalansen med over 10 mrd. kroner. Det er derfor vanskelig å gi særlig sikre estimat på driftsbalansen overfor utlandet når denne avhenger så sterkt av anslaget på en så usikker størrelse som råoljeprisen.

Stor usikkerhet, men små systematiske feil i anslagene

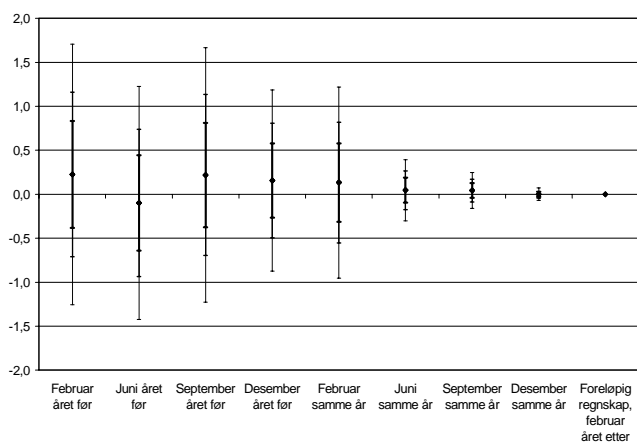
Statistisk sentralbyrå presenterte sine første kvantifiserte prognoser for norsk økonomi i 1988, og har siden 1990 med få unntak publisert prognoser 2 år fram i tid i februar, juni, september og desember hvert år. Nedenfor gir vi en samlet evaluering av disse fjorten årene med prognosevirksomhet. Evalueringen begrensnes til veksten i konsumprisindeksen (KPI), veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge og arbeidsledigheten i prosent av arbeidsstyrken (AKU). Vi undersøker spesielt om anslagene har avveket systematisk fra foreløpige tall fra nasjonalregnskapet, og spredningen i avvikene. Vi benytter også analysen til å si noe om usikkerheten i de tilsvarende anslagene for 2002 og 2003.

Verken ledigheten eller KPI blir revidert etter at den offentliggjøres. Det er imidlertid ofte avvik mellom de foreløpige BNP-tallene som publiseres i februar året etter regnskapsåret («Utsynsregnskapet»), og de endelige tallene som normalt sett først er klare to år senere. De «endelige» tallene kan dessuten bli revidert i forbindelse med omlegginger av nasjonalregnskaprutinene. Vi benytter foreløpige BNP-tall fra Utsynsregnskapet av fire grunner. For det første foreligger det ikke endelige regnskapstall for årene etter 1997. Anslagene for disse årene må derfor sammenlignes med foreløpige regnskapstall uansett. For det andre er

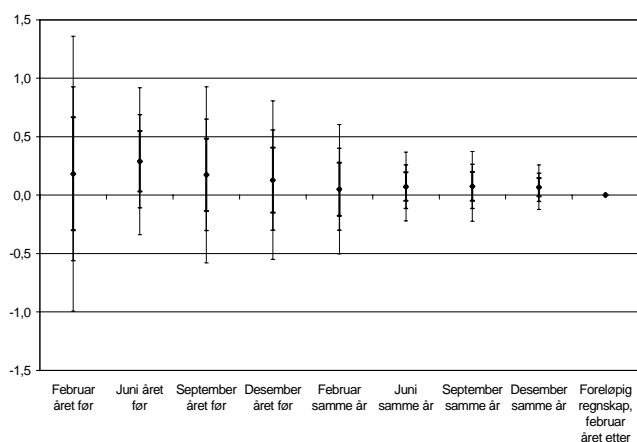
Figur 1. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Avvik fra foreløpig regnskapstall og spredningen i disse
Intervallene viser henholdsvis 0,68, 1,04 og 1,65

Figur 2. Anslag på prosentvis endring i KPI. Avvik fra regnskapstall og spredningen i disse
Intervallene viser henholdsvis 0,68, 1,04 og 1,65 standardavvik

Figur 3. Anslag på arbeidsledighet. Avvik fra regnskapstall og spredningene i disse
Intervallene viser henholdsvis 0,68, 1,04 og 1,65 standardavvik

prognosene laget med utgangspunkt i foreløpige - ikke endelige - regnskapstall for den nære forhistorien. For det tredje kan endringer i basisår mellom Utsynsregnskapet og de etterfølgende regnskapene medføre at tallene ikke er sammenlignbare. For det fjerde ble det ved hovedrevisjonen i 1995 foretatt endringer i definisjoner, noe som innebar at prognoser og endelige tall da ikke knyttet seg til de samme størrelsene.

Hvor gode har anslagene vært?

Figurene 1, 2 og 3 viser gjennomsnittlig avvik mellom anslag gitt på ulike tidspunkter og tall for henholdsvis veksten i BNP for Fastlands-Norge, veksten i KPI og ledigheten. Figurene gir også en indikasjon på spredningen i avvikene ved at de inkluderer tre intervaller rundt gjennomsnittet. Disse intervallene er regnet ut på bakgrunn av den historiske spredningen, men sier ikke noe om hvor mange av avvikene som faktisk ligger innenfor intervallene. Intervallene er likevel valgt fordi man ved å gjøre en rimelig antakelse om at alle avvik tilhører en gitt statistisk fordeling (normalfordeling), kan regne ut sannsynligheten for at fremtidige avvik ligger innenfor intervallet. Under denne forutsetningen vil avviket mellom fremtidige anslag og regnskapstall ligge innenfor disse intervallene i henholdsvis 50, 70 og 90 prosent av tilfellene.

I gjennomsnitt ligger anslagene for BNP-veksten to år frem i tid 0,3 prosentpoeng over faktisk vekst, slik denne anslås ifølge foreløpige regnskapstall. I de påfølgende kvartalene ligger anslagene i gjennomsnitt 0,3, 0,2, 0,4 og 0,1 prosentpoeng under de faktiske tallene. For de tre siste prognosene er det ingen slik skjevhet. Gjennomsnittlig anslag på veksten i KPI er bedre, og bommer med maksimum 0,2 prosentpoeng. I gjennomsnitt ligger anslagene på ledigheten over de endelige tallene på samtlige prognosetidspunkter, men dog ikke mer enn 0,3 prosentpoeng. Det gjennomsnittlige avviket må likevel sies å være innenfor feilmarginene da de angitte intervallene med god margin inkluderer regnskapstallet. Sett i lys av den store spredningen i disse anslagene og at det er relativt få observasjoner med i analysen (mellom 9 og 14), kan det sies å være kun små systematiske feil i anslagene for alle de tre hovedstørrelsene.

Det har vært stor spredning i avviket mellom anslaget på BNP-veksten offentliggjort i februar året før prognoseåret og det foreløpige regnskapstallet. Anslagene i 1991 og 1993 bommet mest, med henholdsvis 2,6 og 1,8 prosentpoeng. Av de 12 anslagene vi har laget på dette tidspunktet ligger 6 mer enn 1 prosentpoeng unna det foreløpige regnskapstallet. Allerede ved neste offentliggjøring er imidlertid variasjonen mellom anslag og regnskapstall betydelig mindre, og ett år før offentliggjøringen av regnskapstallene bommer kun 4 av 14 anslag med mer enn 1 prosentpoeng. I de tre siste rapportene før foreløpige regnskapstall foreligger, er de fleste anslag mindre enn 0,5 prosentpoeng unna.

Vi finner et lignende mønster i anslagene for veksten i KPI. Det er betydelig variasjon mellom de første fem anslagene og endelig regnskap, men anslagene fra og med juni samme år er meget treffsikre. Etter dette er ingen anslag mer enn 0,3 prosentpoeng fra den faktiske veksttakten. Variasjonen i de foregående anslagene er 3-4 ganger så store. Dette avspeiler at faktisk utvikling i KPI gradvis blir kjent gjennom året.

Spredningen i avviket mellom anslag på ledigheten gitt i juni året før og regnskapet viser en markert nedgang sammenlignet med anslaget gitt kvartalet før. Det gjennomsnittlige absoluttavviket er på 0,6 prosentpoeng i februar året før, mot 0,4 prosentpoeng i prognosen gitt i juni samme år. Deretter stiger spredningen noe igjen for så å synke gradvis. Også for ledigheten reduseres prognosefeilen betraktelig i de tre siste prognosene før regnskapet foreligger. Etter dette ligger ingen prognoser mer enn 0,3 prosentpoeng fra regnskapstallet.

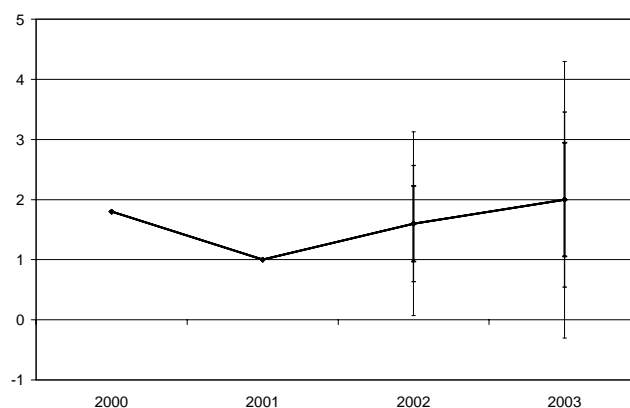
Prognosene for 2002 og 2003 er usikre

I figurene 3, 4 og 5 vurderes usikkerheten i anslagene for 2002 og 2003 gitt i denne rapporten. Vi anslår nå veksten i BNP for Fastlands-Norge til 1,6 prosent i 2001 og 2,0 prosent i 2002. Basert på analysen over er det 50 prosents sannsynlighet for at BNP-veksten for Fastlands-Norge vil ligge mellom 1,0 og 2,2 prosent i 2002 og mellom 1,1 og 2,9 prosent i 2003. Med 70 prosents sannsynlighet vil den prosentvise veksten ligge i intervallet 0,6-2,6 i 2002 og 0,5-3,5 i 2003. Et intervall på til sammen 3,0 prosentpoeng i 2002 og 4,6 prosentpoeng i 2003 dekker den prosentvise veksten med 90 prosents sannsynlighet.

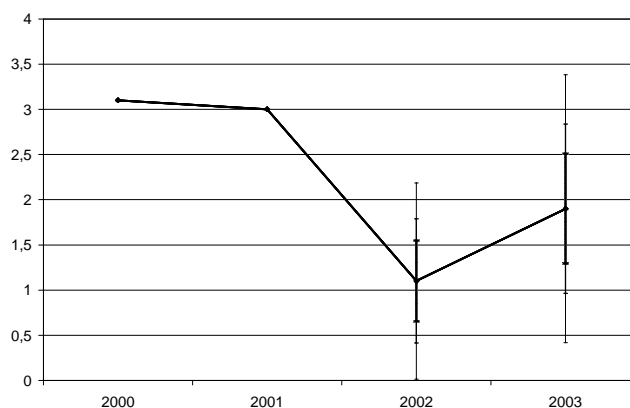
Veksten i KPI var på 3,0 prosent i 2001. For 2002 og 2003 anslår vi veksten til henholdsvis 1,1 og 1,9 prosent. Vi kan imidlertid si at det er 50 prosents sannsynlighet for at anslagene for 2002 og 2003 bommer med mindre enn henholdsvis 0,4 og 0,6 prosentpoeng. Med 70/90 prosents sannsynligheten bommer vi med ytterligere 0,3/0,7 prosentpoeng i 2002 og 0,3/0,9 prosentpoeng i 2003.

Nivået på arbeidsledigheten er anslått til 3,8 prosent i både 2002 og 2003. Mens de historiske prognosefeilene tilsier at prognosen for 2002 kan betraktes med en stor grad av sikkerhet, behefter det seg betydelig usikkerhet til prognosen for året etter. For eksempel vil regnskapstallet med 70 prosents sannsynlighet ligge under 0,4 prosentpoeng fra vårt anslag for 2002. I 2003 derimot er det 70 prosents sannsynlighet for at ledigheten blir innenfor et intervall på 0,8 prosentpoeng over og under anslaget. Intervallet som dekker ledighetstallet for 2003 med 90 prosents sannsynlighet spenner seg fra 2,6 til 5,0, et intervall på hele 2,4 prosentpoeng.

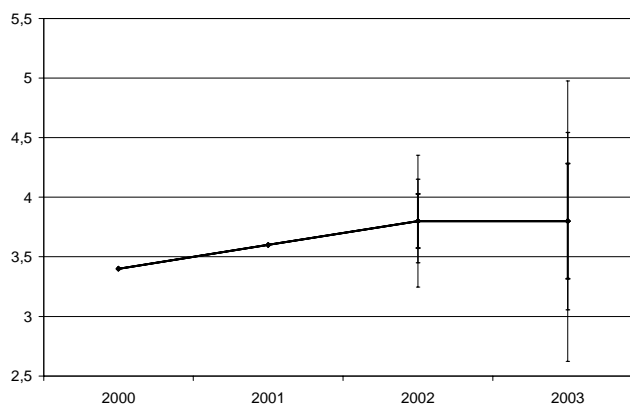
Figur 4. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge
Sannsynligheten for at det foreløpige regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 70 og 90 prosent

Figur 5. Anslag på prosentvis endring i KPI
Sannsynligheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 70 og 90 prosent

Figur 6. Anslag på arbeidsledighet
Sannsynligheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 70 og 90 prosent

Hvordan har SSBs framskrivinger truffet utviklingen i 2001?

I SSBs konjunkturanalyser er det gjennom de to foregående årene presentert anslag for den makroøkonomiske utviklingen i 2001 ti ganger. Første gang var i september 1999. Som vanlig nøyer vi oss med å studere anslagene fra de siste åtte konjunkturrapportene, fra og med Økonomiske analyser nr. 1/2000, i februar 2000. I flere av konjunkturanalysene ble det presentert alternative beregninger, men disse omtales ikke her. Tabellen under viser hvordan SSBs anslag har endret seg over tid etter hvert som ny informasjon og nye forutsetninger er blitt innarbeidet.

Framskrivningen som ble presentert for to år siden, hadde for lave anslag på det norske rentenivået og for lave lønns- og prisvekstanslag. Reallønnsveksten var imidlertid godt estimert. Dette ga opphav til for sterk innenlandsk etterspørsel ikke minst konsum- og investeringsvekst noe som igjen ga opphav til for sterk produksjonsutvikling. Oljeprisen var for lavt anslått og derfor ble også overskuddet på driftsbalansen for lavt. Allerede neste anslag i juni for vel halvannet år siden hadde innarbeidet viktig justeringer som siden skulle vise seg å gi gode prediksjoner.

For det første var renteanslagene justert kraftig opp med dertil hørende nedjusterte anslag for veksten i konsum og investeringer. Veksten i oljeinvesteringene var også nedjustert. En ytterligere justering i samme retning skjedde over sommeren og anslagene fra september 2000 var rimelig gode på mange områder. Anslagene for BNP og etterspørsel er stort sett gode. Vi overdrev nedgangen i oljeinvesteringene, men sammensetningen av oljeinvesteringen kan ha sikret at impulsene mot norsk økonomi ble rimelig godt anslått. Fortsatt var det nominelle bildet for lavt anslått. Det skyldes som vanlig at de store avgiftsendringene som skjedde i 2001 ikke var innarbeidet før i analysen i ØA nr. 9/2000. I tillegg var både oljepris og elektrisitetspriser klart underestimert på dette tidspunktet, noe som førte til at lønns- og konsumprisveksten ble for lavt anslått. Mot slutten av 2001 ble selvsagt anslagene for utviklingen påvirket av nye internasjonale forutsetninger hvor en kan merke at anslagene for BNP-veksten hos handelspartnerne og dermed markedsveksten for norsk eksport, ble kraftig nedjustert.

SSBs framskrivinger for 2001

Vekstrater i prosent der ikke annet fremgår

	ØA1/00	ØA5/00	ØA6/00	ØA9/00	ØA1/01	ØA3/01	ØA4/01	ØA6/01	ØA1/02
Konsum i husholdninger mv.	2,8	2,1	1,7	1,7	1,6	1,6	2,0	2,0	2,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,9	2,1	1,8	2,4	2,3	2,4	1,9	2,0	1,5
Bruttoinvestering i fast kapital	2,3	-0,6	-2,2	-3,3	-1,7	-2,7	-4,8	-5,2	-5,9
Oljevirkosomhet	0,3	-3,5	-10,8	-8,7	0,0	-1,8	-8,8	-8,2	-3,1
Fastlands-Norge	2,8	1,0	1,3	0,4	-0,8	-1,1	-1,0	-0,6	-2,7
Eksport	4,5	5,8	4,8	4,9	4,0	4,3	5,0	4,3	5,3
Råolje og gass	3,5	7,4	4,1	4,6	3,8	5,4	5,3	4,9	7,3
Tradisjonelle varer	4,7	4,6	5,5	3,3	2,3	4,0	4,7	2,8	3,0
Import	4,6	3,7	3,4	3,0	2,6	1,7	0,8	-0,3	0,3
Tradisjonelle varer	5,7	4,0	5,9	3,7	2,4	3,8	4,1	3,3	3,1
BNP i alt	2,6	2,5	1,5	1,6	1,6	1,4	1,6	1,4	1,4
BNP Fastlands-Norge	2,3	1,7	1,2	1,0	1,1	1,0	1,2	1,1	1,0
Sysselsatte personer	0,2	0,4	0,7	0,4	0,6	0,6	0,6	0,2	0,4
AKU-ledighet (nivå)	3,8	3,9	3,3	3,5	3,5	3,3	3,4	3,6	3,6
Lønn per normalårsverk	3,5	4,0	4,0	4,1	4,3	4,6	4,6	4,5	4,9
Konsumprisindeksen	2,0	1,9	2,2	2,5	2,5	3,3	3,2	3,0	3,0
Eksportpris tradisjonelle varer	1,8	-0,7	-1,2	1,0	1,9	2,4	-0,3	-1,8	-1,9
Importpris tradisjonelle varer	1,3	-0,6	0,1	0,5	1,6	3,6	2,7	1,2	1,1
Pengemarkedsrente (nivå)	5,3	6,6	7,1	7,1	7,1	7,3	7,2	7,3	7,2
Utlånsrente (nivå)	7,5	8,4	9,1	8,9	8,9	9,2	9,0	8,7	8,8
Driftsbalanse, mrd. kroner	145,0	151,0	165,0	160,0	170,0	214,0	208,0	212,0	217,7
Eksportmarkedsindikator	6,5	6,6	6,5	6,5	7,1	7,5	4,6	1,6	0,4
Råoljepris, kroner per fat	160,0	165,0	193,0	215,0	205,0	236,0	233,0	221,0	220,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1997-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1	01.	01.3	01.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	563 628	575 832	141 072	141 199	141 341	140 910	143 539	143 782	144 012	144 509
Konsum i husholdninger	537 524	549 237	134 524	134 680	134 788	134 427	136 867	137 134	137 337	137 908
Varer	300 716	307 015	75 828	75 779	75 514	74 419	76 377	76 589	76 558	77 568
Tjenester	228 097	233 342	56 491	56 799	57 144	57 670	58 133	58 242	58 492	58 477
Husholdningenes kjøp i utlandet	24 438	24 505	6 168	6 058	6 091	6 134	6 195	6 177	6 210	5 864
Utlendingers kjøp i Norge	-15 727	-15 626	-3 963	-3 957	-3 960	-3 796	-3 837	-3 874	-3 923	-4 001
Konsum i ideelle organisasjoner	26 103	26 595	6 548	6 519	6 554	6 483	6 672	6 647	6 675	6 601
Konsum i offentlig forvaltning	237 296	240 765	59 071	59 124	59 405	59 684	59 647	59 941	60 243	60 907
Konsum i statsforvaltningen	93 204	93 824	23 267	23 158	23 311	23 463	23 378	23 300	23 477	23 563
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	69 820	71 169	17 444	17 282	17 467	17 623	17 765	17 646	17 790	17 864
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	23 385	22 655	5 823	5 876	5 844	5 841	5 613	5 655	5 686	5 700
Konsum i kommuneforvaltningen	144 092	146 941	35 804	35 966	36 094	36 221	36 269	36 640	36 767	37 343
Bruttoinvestering i fast kapital	253 099	238 281	69 546	63 951	59 987	59 676	61 820	57 711	56 337	62 710
Oljevirksomhet	51 791	50 211	17 470	11 858	11 498	10 929	11 245	11 573	11 587	15 791
Utenriks sjøfart	15 890	7 730	5 402	5 359	3 245	1 884	3 989	596	306	2 839
Fastlands-Norge	185 418	180 340	46 674	46 733	45 244	46 863	46 585	45 542	44 443	44 080
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	149 110	146 059	37 624	37 270	36 351	37 833	37 418	37 117	36 141	35 604
Industri og bergverk	14 782	15 961	3 791	4 371	3 522	3 275	3 896	4 014	3 979	4 013
Annen vareproduksjon	17 475	15 298	4 507	4 771	4 388	3 811	4 148	3 555	3 905	3 632
Boligtjenester	32 670	35 233	7 934	7 954	8 249	8 514	8 684	8 782	8 932	8 834
Andre tjenesteytende næringer	84 182	79 566	21 392	20 174	20 192	22 233	20 690	20 765	19 325	19 125
Offentlig forvaltningsvirksomhet	36 308	34 280	9 049	9 463	8 893	9 030	9 167	8 424	8 302	8 476
Lagerendring og statistiske avvik	31 094	23 379	5 784	9 212	10 356	5 749	3 452	7 739	8 367	4 046
Bruttoinvestering	284 193	261 660	75 331	73 163	70 343	65 426	65 272	65 450	64 704	66 755
Innenlandsk sluttanvendelse	1085117	1078256	275 473	273 485	271 090	266 019	268 458	269 172	268 959	272 171
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	986 342	996 936	246 816	247 056	245 991	247 457	249 771	249 264	248 698	249 496
Ettersp. fra off. forvaltningsvirksomhet	273 605	275 045	68 120	68 587	68 298	68 714	68 814	68 365	68 545	69 383
Eksport i alt	474 425	499 358	117 286	115 613	118 030	123 040	124 810	123 082	125 175	126 471
Tradisjonelle varer	184 228	189 664	45 203	46 283	46 221	46 617	48 516	48 496	45 789	46 893
Råolje og naturgass	167 800	180 077	42 261	40 035	41 348	43 795	44 826	42 156	44 774	48 475
Skip og plattformer	9 744	9 779	1 516	1 857	3 289	3 082	1 772	2 890	4 095	1 023
Tjenester	112 653	119 837	28 306	27 438	27 172	29 546	29 696	29 540	30 517	30 080
Samlet anvendelse	1559542	1577614	392 759	389 098	389 120	389 059	393 268	392 254	394 134	398 642
Import i alt	399 014	400 343	102 588	100 689	98 646	97 649	101 123	99 090	98 057	101 857
Tradisjonelle varer	260 989	268 977	63 638	66 608	65 828	65 517	67 152	68 363	66 157	67 192
Råolje	948	950	133	48	384	383	219	211	203	317
Skip og plattformer	25 152	12 688	10 829	6 517	5 126	2 675	3 821	1 093	2 809	4 967
Tjenester	111 924	117 727	27 989	27 516	27 308	29 073	29 931	29 424	28 888	29 380
Bruttonasjonalprodukt	1160528	1177271	290 171	288 409	290 473	291 411	292 145	293 164	296 077	296 785
Fastlands-Norge (markedsverdi)	951 744	960 856	236 949	238 063	238 570	238 098	239 171	240 355	240 791	241 288
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	208 785	216 414	53 222	50 346	51 903	53 313	52 973	52 809	55 287	55 497
Fastlands-Norge (basisverdi)	830 676	841 328	206 988	207 629	208 070	207 666	209 649	210 399	210 426	211 303
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	654 998	663 575	163 342	163 856	164 037	163 446	165 487	166 079	165 923	166 557
Industri og bergverk	117 804	116 390	30 077	29 348	29 208	28 943	29 173	29 360	28 834	28 828
Andre vareproduserende næringer	93 306	89 862	23 164	23 607	23 630	22 808	22 699	22 155	22 217	22 998
Tjenesteytende næringer	443 889	457 323	110 102	110 900	111 199	111 695	113 615	114 564	114 871	114 731
Offentlig forvaltningsvirksomhet	175 678	177 753	43 646	43 773	44 033	44 220	44 162	44 320	44 503	44 745
Korr. poster	121 068	119 528	29 961	30 434	30 501	30 431	29 523	29 956	30 365	29 985

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1997-priser. Prosentvis vekst fra forrige periode

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,4	2,2	0,8	0,1	0,1	-0,3	1,9	0,2	0,2	0,3
Konsum i husholdninger	2,5	2,2	0,9	0,1	0,1	-0,3	1,8	0,2	0,1	0,4
Varer	1,9	2,1	1,0	-0,1	-0,4	-1,4	2,6	0,3	0,0	1,3
Tjenester	2,8	2,3	0,5	0,5	0,6	0,9	0,8	0,2	0,4	0,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	3,8	0,3	4,8	-1,8	0,5	0,7	1,0	-0,3	0,5	-5,6
Utlendingers kjøp i Norge	-1,0	-0,6	4,3	-0,1	0,1	-4,2	1,1	1,0	1,3	2,0
Konsum i ideelle organisasjoner	0,3	1,9	-0,3	-0,4	0,5	-1,1	2,9	-0,4	0,4	-1,1
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	1,5	0,0	0,1	0,5	0,5	-0,1	0,5	0,5	1,1
Konsum i statsforvaltningen	0,9	0,7	0,2	-0,5	0,7	0,7	-0,4	-0,3	0,8	0,4
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	2,6	1,9	1,7	-0,9	1,1	0,9	0,8	-0,7	0,8	0,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-4,0	-3,1	-4,1	0,9	-0,5	-0,1	-3,9	0,8	0,6	0,2
Konsum i kommuneforvaltningen	1,7	2,0	-0,1	0,5	0,4	0,4	0,1	1,0	0,3	1,6
Bruttoinvestering i fast kapital	-1,1	-5,9	12,5	-8,0	-6,2	-0,5	3,6	-6,6	-2,4	11,3
Oljevirkksomhet	-17,1	-3,1	53,1	-32,1	-3,0	-4,9	2,9	2,9	0,1	36,3
Utenriks sjøfart	50,2	-51,4	106,9	-0,8	-39,4	-41,9	111,7	-85,1	-48,6	826,5
Fastlands-Norge	1,4	-2,7	-2,4	0,1	-3,2	3,6	-0,6	-2,2	-2,4	-0,8
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	3,9	-2,0	-0,2	-0,9	-2,5	4,1	-1,1	-0,8	-2,6	-1,5
Industri og bergverk	-8,1	8,0	-9,3	15,3	-19,4	-7,0	19,0	3,0	-0,9	0,8
Annen vareproduksjon	-2,6	-12,5	4,6	5,9	-8,0	-13,2	8,8	-14,3	9,8	-7,0
Bolitjenester	12,2	7,8	5,3	0,3	3,7	3,2	2,0	1,1	1,7	-1,1
Andre tjenesteytende næringer	4,8	-5,5	-1,3	-5,7	0,1	10,1	-6,9	0,4	-6,9	-1,0
Offentlig forvaltningsvirksomhet	-7,9	-5,6	-10,6	4,6	-6,0	1,5	1,5	-8,1	-1,4	2,1
Lagerendring og statistiske avvik	45,2	-24,8	-10,1	59,3	12,4	-44,5	-40	124,2	8,1	-51,7
Bruttoinvestering	2,5	-7,9	10,3	-2,9	-3,9	-7,0	-0,2	0,3	-1,1	3,2
Innenlandsk sluttanvendelse	2,2	-0,6	3,1	-0,7	-0,9	-1,9	0,9	0,3	-0,1	1,2
Ettersp. fra Fastlands-Norge	1,9	1,1	0,0	0,1	-0,4	0,6	0,9	-0,2	-0,2	0,3
Ettersp. fra off. forvaltningsvirksomhet	0,1	0,5	-1,6	0,7	-0,4	0,6	0,1	-0,7	0,3	1,2
Eksport i alt	2,7	5,3	-3,4	-1,4	2,1	4,2	1,4	-1,4	1,7	1,0
Tradisjonelle varer	2,1	3,0	-4,0	2,4	-0,1	0,9	4,1	0,0	-5,6	2,4
Råolje og naturgass	6,4	7,3	0,2	-5,3	3,3	5,9	2,4	-6,0	6,2	8,3
Skip og plattformer	-37,1	0,4	-63,5	22,5	77,1	-6,3	-42,5	63,1	41,7	-75
Tjenester	4,0	6,4	1,2	-3,1	-1,0	8,7	0,5	-0,5	3,3	-1,4
Samlet anvendelse	2,3	1,2	1,1	-0,9	0,0	0,0	1,1	-0,3	0,5	1,1
Import i alt	2,5	0,3	2,7	-1,9	-2,0	-1,0	3,6	-2,0	-1,0	3,9
Tradisjonelle varer	1,7	3,1	-4,5	4,7	-1,2	-0,5	2,5	1,8	-3,2	1,6
Råolje	-51,4	0,2	-73,3	-63,8	702	-0,2	-42,8	-3,8	-4,0	56,7
Skip og plattformer	17,5	-49,6	95,1	-39,8	-21,3	-47,8	42,8	-71,4	157,1	76,8
Tjenester	2,6	5,2	3,1	-1,7	-0,8	6,5	3,0	-1,7	-1,8	1,7
Bruttonasjonalprodukt	2,3	1,4	0,5	-0,6	0,7	0,3	0,3	0,3	1,0	0,2
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,8	1,0	0	0,5	0,2	-0,2	0,5	0,5	0,2	0,2
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	4,4	3,7	2,7	-5,4	3,1	2,7	-0,6	-0,3	4,7	0,4
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,1	1,3	0,6	0,3	0,2	-0,2	1,0	0,4	0,0	0,4
Fastlands-Norge ekskl. off. forvaltning	2,4	1,3	0,9	0,3	0,1	-0,4	1,2	0,4	-0,1	0,4
Industri og bergverk	-2,6	-1,2	-0,7	-2,4	-0,5	-0,9	0,8	0,6	-1,8	0,0
Andre vareproduserende næringer	6,2	-3,7	4,9	1,9	0,1	-3,5	-0,5	-2,4	0,3	3,5
Tjenesteytende næringer	3,1	3,0	0,6	0,7	0,3	0,4	1,7	0,8	0,3	-0,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	0,9	1,2	-0,4	0,3	0,6	0,4	-0,1	0,4	0,4	0,5
Korr. poster	0,0	-1,3	-4,3	1,6	0,2	-0,2	-3,0	1,5	1,4	-1,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks

	Ujustert		Sesongjustert							
	2000	2001	00.1	00.2	00.3	00.4	01.1	01.2	01.3	01.4
1997=100										
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	107,9	110,5	106,1	107,6	108,6	109,3	109,4	111,2	110,7	111,2
Konsum i offentlig forvaltning	114,2	122,2	111,1	113,2	115,7	116,8	119,6	120,5	121,7	126,9
Bruttoinvestering i fast kapital	111,4	117,3	107,2	110,8	112,9	115,3	116,8	117,2	117,8	117,6
Fastlands-Norge	111,2	116,2	108,4	110,7	112,2	113,3	116,3	115,8	116,0	117,0
Innenlandsk sluttanvendelse	110,0	114,4	109,0	110,0	109,1	111,3	115,4	114,8	112,5	115,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	110,0	114,4	107,7	109,5	111,0	111,8	113,1	114,3	114,3	116,0
Eksport i alt	139,9	136,2	126,6	135,2	147,6	149,8	141,2	143,5	136,7	123,3
Tradisjonelle varer	115,1	113,0	109,9	115,2	116,6	118,8	116,4	114,6	111,9	108,1
Samlet anvendelse	119,1	121,3	114,3	117,5	120,7	123,5	123,6	123,8	120,2	118,1
Import i alt	108,6	110,4	104,4	107,9	110,2	111,7	113,1	112,2	109,0	107,8
Tradisjonelle varer	105,1	106,3	103,5	103,5	105,6	107,2	110,1	108,3	104,1	103,2
Bruttonasjonalprodukt	122,7	125,0	117,7	120,8	124,3	127,4	127,2	127,8	123,9	121,7
Fastlands-Norge (markedsverdi)	110,8	115,3	108,3	110,5	111,0	113,1	114,0	114,5	114,9	117,7
Prosentvis endring fra foregående periode										
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,1	2,5	0,6	1,5	0,9	0,6	0,1	1,6	-0,4	0,4
Konsum i offentlig forvaltning	4,9	7,0	0,9	1,9	2,2	0,9	2,4	0,8	1,0	4,3
Bruttoinvestering i fast kapital	5,5	5,3	-0,4	3,4	2,0	2,1	1,3	0,3	0,5	-0,2
Fastlands-Norge	4,9	4,5	0,4	2,1	1,4	1,0	2,6	-0,4	0,2	0,8
Innenlandsk sluttanvendelse	3,9	4,0	1,9	0,9	-0,9	2,0	3,7	-0,5	-2,0	2,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	3,9	4,0	0,6	1,7	1,3	0,8	1,1	1,0	0,0	1,5
Eksport i alt	38,5	-2,6	11,2	6,8	9,2	1,5	-5,7	1,6	-4,8	-9,8
Tradisjonelle varer	13,8	-1,9	5,6	4,8	1,2	2,0	-2,0	-1,6	-2,3	-3,4
Samlet anvendelse	14,1	1,9	4,7	2,8	2,8	2,2	0,1	0,2	-2,9	-1,7
Import i alt	7,5	1,6	1,6	3,4	2,1	1,3	1,3	-0,8	-2,9	-1,1
Tradisjonelle varer	6,0	1,1	2,3	0,1	2,0	1,4	2,8	-1,7	-3,9	-0,9
Bruttonasjonalprodukt	16,3	1,9	5,7	2,6	2,9	2,5	-0,1	0,4	-3,0	-1,8
Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,7	4,0	0,1	2,0	0,4	1,9	0,7	0,5	0,3	2,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Teknisk merknad

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1997, og med vekter fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringssratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1997 som basisår (felles omregningsår). Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Tallrevisjon av nasjonalregnskapet

Statistisk sentralbyrå gjennomfører for tiden en tallrevisjon av nasjonalregnskapet. Dette er en revisjon som er mindre omfattende enn den hovedrevisjonen som ble gjennomført på midten av 1990-tallet. Det viktigste formålet med tallrevisjonen er å innarbeide ny informasjon om utviklingen i tjenesteytende næringer for siste halvdel av 1990-årene. Flere fagseksjoner i SSB deltar i tallrevisjonen ved å kvalitetssikre og tilrettelegge grunnlagsdata til nasjonalregnskapet.

Etter 1995 har Statistisk sentralbyrå publisert ny strukturstatistikk for flere næringer. For bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, forretningsmessig tjenesteyting og samferdsel er endringene i forhold til tidligere statistikk så omfattende at denne informasjonen ikke kan innarbeides på løpende basis i nasjonalregnskapet. I tallrevisjonsprosjektet gjøres det en koordinert og konsentrert innsats for å utnytte den nye statistikken til å forbedre nasjonalregnskapets næringstall for produksjon, bruttoprodukt, lønnskostnader, sysselsetting mv.

Det foreligger også annen ny statistikk for de siste årene som blir utnyttet i tallrevisjonen. Dette gjelder bl.a. avan-

seundersøkelser for årene 1996 og 1998 og ny regnskapsstatistikk for private ikke-finansielle foretak for 1999. Nye prisindeks (bl.a. produsentpriser for kapitalvarer og eksport- og importpriser) vil bli utnyttet i nasjonalregnskapets fastprisberegninger.

Som en del av tallrevisjonen blir det innarbeidet nye formålsgrupperinger for konsum i husholdninger, for konsum i ideelle organisasjoner og for konsum i offentlig forvaltning. De nye formålsgrupperingene bygger på internasjonale anbefalinger. Andre klassifiseringer eller standardgrupperinger i nasjonalregnskapet vil i liten grad bli endret.

Det foreligger ingen nye statistikkilder for årene før 1995 som ikke ble utnyttet i hovedrevisjonen. For å unngå brudd i tallserier rundt 1995, er det imidlertid nødvendig å revidere nasjonalregnskapstall i løpende og faste priser også for første del av 1990-tallet. Resultatene av tallrevisjonen skal publiseres i juni 2002. Det vil da bli presentert nye, endelige tall for realregnskap og institusjonelle regnskap for årene 1991-1999, og foreløpige tall for årene 2000 og 2001.